

§ 16**Stockholms stads kemikalieplan 2025 - 2031****Framställan från miljö- och hälsoskyddsnämnden**

KS 2025/145

Beslut

1. Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031, bilaga 1 till utlåtandet, godkänns.
2. Samtliga nämnder ska arbeta efter Stockholms stads kemikalieplan 2025- 2031, bilaga 1 till utlåtandet.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del arbeta efter samt att även ge samtliga bolagsstyrelser i uppdrag att arbeta efter Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031, bilaga 1 till utlåtandet.
4. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning av kemikalieplanen.
5. Stockholms stads kemikalieplan 2020-2023 (dnr KS 2019/1510) samt Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024 (dnr KS 2019/710) upphör därmed att gälla.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller Stockholms stads kemikalieplan 2025 - 2031.

I debatten yttrar sig, se bilaga 4.

Förslag till beslut

Bjarne Snis Sigtryggsson (S), Maria Mustonen (V) och borgarrådet Lindhagen (MP) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Beslutsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Stockholms stads kemikalieplan 2025 - 2031

Framställan från miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031, bilaga 1 till utlåtandet, godkänns.
2. Samtliga nämnder ska arbeta efter Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031, bilaga 1 till utlåtandet.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del arbeta efter samt att även ge samtliga bolagsstyrelser i uppdrag att arbeta efter Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031, bilaga 1 till utlåtandet.
4. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning av kemikalieplanen.
5. Stockholms stads kemikalieplan 2020-2023 (dnr KS 2019/1510) samt Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024 (dnr KS 2019/710) upphör därmed att gälla.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har den 21 januari 2025 beslutat om förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031 och hemställt till kommunfullmäktige att godkänna förslaget. Förslaget till kemikalieplan är stadens tredje kemikalieplan i ordningen.

Stadens kemikalieplan syftar till att konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas av stadens verksamheter för att nå miljöprogrammets mål. Uppdelat på sju verksamhetsområden/kapitel presenteras vad som ska göras, vilken verksamhet som är ansvarig och när åtgärderna ska vara utförda.

Detta är Stockholm stads tredje kemikalieplan i ordningen. Planen utgår från målet Ett giftfritt Stockholm i Stockholms stads miljöprogram 2030. Det beskriver ett miljötillstånd som är önskvärt - en giftfri livsmiljö för dem som bor i staden och för den biologiska mångfalden. Detta mål knyter an till det nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

Beredning

Ärendet har initierats av miljö- och hälsoskyddsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och äldreomsorgsnämnden, överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, ADDA (SKR), Avfall Sverige, Boverket, BPHR - Branschföreningen Professionell Hygien och Rengöring, Bygghandelsindustrierna, ChemSec, Fastighetsägarna, Fog- och brandskyddsföretagen, Göteborgs stad, HBV - allmännyttans inköpsfunktion, Helsingborg stad, IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Kemikalieinspektionen (KEMI), Länsstyrelsen Stockholm, Malmö stad, Naturvårdsverket, Norrvatten, Region Stockholm, Stockholms Universitet, Rectorsråd för hållbar utveckling, Substitutionscentrum (RISE), Svenskt Vatten, Sverige Färg och Lim företagare, Sveriges Byggindustrier, Swesiaq (Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate), Trafikverket, Upphandlingsmyndigheten, Världsnaturfonden WWF och Västerås stad.

Överförmyndarnämnden, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, ADDA (SKR), Avfall Sverige, BPHR - Branschföreningen Professionell Hygien och Rengöring, Bygghandelsindustrierna, ChemSec, Fastighetsägarna, Fog- och brandskyddsföretagen, HBV - allmännyttans inköpsfunktion, Kemikalieinspektionen (KEMI), Länsstyrelsen Stockholm, Norrvatten, Stockholms Universitet, Rectorsråd för hållbar utveckling, Substitutionscentrum (RISE), Svenskt Vatten, Sverige Färg och Lim företagare, Sveriges Byggindustrier och Världsnaturfonden WWF har inte inkommit med svar.

Stadsbyggnadsnämnden, Helsingborgs stad, Boverket, Naturvårdsverket och Trafikverket har avstått från att svara på remissen.

Stadsledningskontoret anser att planen ligger i linje med budgeten och Miljöprogram 2030, och anger tillfredsställande åtgärder för måluppfyllelse. Kontoret ser särskilt positivt på integreringen av barnrätts- och jämställdhetsperspektiv och uppmuntrar till att anpassa vägledning efter målgrupp.

Arbetsmarknadsnämnden är positiv till åtgärderna inom upphandling och klimat, särskilt i Komvux yrkesutbildningar.

Exploateringsnämnden är positiv till planens tydliga inriktning men betonar att det finns likvärdiga system till Byggvarubedömningens (BVB) loggbok som lika gärna kan användas. Därutöver lämnar nämnden specifika synpunkter angående den

särskilda riskbedömning som ska göras i de fall särskilt känsliga grupper riskerar att exponeras genom urlakning eller emission från ett material och efterlyser bland annat en konkretisering eller justering av kravet gällande lekplatsutrustning.

Fastighetsnämnden ställer sig positiv till hela förslaget och i synnerhet på ambitionen att fasa ut ämnesgrupperna PFAS, bisfenoler, ftalater och mikroplaster. Nämnden önskar att den kortade planen kompletteras med en sammanställning av åtgärder grupperade efter ansvarig verksamhet.

Förskolenämnden anser att planen är ambitiös och har en tydlig struktur. Nämnden instämmer i prioriteringen av särskilt sårbara grupper i stadens kemikaliearbete och betonar vikten av att skydda kvinnor i barnafödandeålder, gravida kvinnor och foster genom att skapa hållbara och kemikaliesmarta arbetsmiljöer, särskilt i kvinnodominerade arbetsplatser.

Idrottsnämnden anser att utfasning av kemikalier med riskämnen är ett prioriterat arbete. Nämnden betonar att det i dag saknas tillräckliga verktyg för att ställa och följa upp kemikaliekrav i upphandlingar, och föreslår att staden inför tydliga mål och delmål för utfasning av riskklassade produkter.

Kulturnämnden betonar att ramavtal och inköpssystem måste utformas så att det är lätt att göra rätt val (t.ex. vid köp av förbrukningsmateriel, möbler och kläder). De anser det är otydligt om åtgärderna i ”Vägledning för hållbara arbetsplatser” är obligatoriska, då de benämns som just vägledning.

Kyrkogårdsnämnden ställer sig positiv till planen som den anser vara av stor vikt och välbehövlig. Nämnden instämmer i prioriteringen av barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder i kemikaliearbetet.

Servicenämnden ställer sig positiv till planen men önskar en större tydlighet i formuleringen av åtgärderna, som gärna får vara konkreta och skarpa.

Socialnämnden betonar vikten av att inköp begränsar kemikalieutsläpp och efterfrågar specifik vägledning kring farliga kemikalier och plaster i dygnet runt-verksamheter som involverar känsliga målgrupper, däribland kvinnor och barn.

Trafiknämnden ser planen som central men betonar att genomförandet kräver tillräckliga rutiner, resurser och expertis för riskbedömning. Nämnden föreslår att det ska förtydligas hur stadens val bidrar till minskade utsläpp i produktionsländerna och att nyanställda utbildas om kemikaliearbete och giftfri miljö.

Utbildningsnämnden är positiv till planen och välkomnar att den har blivit mer lättillgänglig. Nämnden betonar att stadens inköpssystem behöver utvecklas för att aktivt vägleda mot icke-skadliga produkter så att enskilda inköpare utan expertkunskap om just kemikalier kan göra rätt val.

Äldrenämnden har inget att invända mot förslaget. Nämnden ser positivt på att planen konkretiserar åtgärder för miljöprogrammets mål och att Kemikaliecentrum stöttar hela organisationen i genomförandet av målet om ett giftfritt Stockholm.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig positiv till planen och ser behovet av att utveckla integrerade inköpssystem som underlättar hållbara val och minskar beroendet av enskilda medarbetares kunskap. Nämnden efterfrågar ett förtydligande av vem som bär ansvaret för inventering av anläggningsmaterial och lekutrustning (Åtgärd 7.3).

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd välkomnar planen och betonar behovet av återkommande utbildningstillfällen för upphandlare och inköpare, gärna samordnat med andra miljö- och klimatmål. Nämnden önskar att alternativ till platsgjutet gummi undersök för att inte riskera en minskning av tillgängligheten vid utbyte av dessa ytor mot naturmaterial.

Farsta stadsdelsnämnd ser positivt på planens kortade form och anser att konceptet "Kemikaliesmart förskola" har varit framgångsrikt. Nämnden efterfrågar fler vägledningar tas fram per verksamhetsområde och fortsatt stöd och specialiserade utbildningar från Kemikaliecentrum.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd är positiv till planen som anses klargöra ansvarsförhållanden. Nämnden önskar att uppföljningsmallar för kemikaliekrav i avtal görs tillgängliga direkt i inköpssystemet och lyfter utmaningar med att helt undvika platsgjutet gummi/konstgräs med hänsyn till tillgänglighetskrav.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till planen med dess digitala tillägg och det särskilda fokus på barn, unga och gravida. Nämnden önskar att produkter som innehåller utfasningsämnen tas bort från stadens inköpssystem.

Järva stadsdelsnämnd är positiv till planen men lyfter sårbarheten i att inköpsarbetet bygger på inköparnas kunskap. De efterfrågar ett centralt grepp kring kemikaliekraven i stadens ramavtal för att förenkla inköpen och att stadsövergripande rutiner för uppföljning av avtal inrättas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd välkomnar planen och efterlyser framtagandet av praktiska lathundar och mallar för att underlätta arbetsprocesserna. Nämnden efterfrågar stöd från Kemikaliecentrum för att kartlägga kemikalier i utomhusmiljön på förskolor i samverkan med mindre privata fastighetsägare.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd betonar att Kemikaliecentrums expertstöd är nödvändigt för att hantera kemikaliearbetets komplexitet. Nämnden önskar ett centralt grepp kring kemikaliekrav i ramavtal och att inköpssystemet utvecklas så att produkter som verksamheten inte ska använda inte heller syns.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser Kemikaliecentrums stöd som avgörande i implementeringsarbetet av planen och lyfter exempel på framgångsrika inventeringar

(t.ex. fallskydd/konstgräs). Nämnden önskar ett centralt grepp kring kemikaliekraven i ramavtal för att förenkla inköpen och säkerställa lämpligt sortiment.

Skärholmens stadsdelsnämnd är mycket positiv till planen och i synnerhet till fokus på sårbara grupper. Nämnden menar att den största utmaningen är att följa upp ställda kemikaliekrav under avtalstiden på grund av resurs- och kompetensbrist och efterfrågar fortsatt stöd från Kemikaliecentrum.

Södermalms stadsdelsnämnd betonar det stora värdet av kemikaliecentrumets stöd och vägledning i arbetet med implementering av Kemikalieplanen. Nämnden önskar ett centralt grepp för stadens ramavtal kring kemikaliefrågan för att förenkla inköpen av allt ifrån förbruknings till bygg- och anläggningsmaterial.

Stockholms Stadshus AB välkomnar planens struktur och fokus på utfasning av PFAS, ftalater och bisfenoler och betonar vikten av tydlig vägledning och samordning inom staden, där Kemikaliecentrums stöd är avgörande för dotterbolagen.

Kommunstyrelsens råd för agenda 2030 är positivt till planens sju områdena och välkomnar Kemikaliecentrums stödjande roll i genomförandearbetet. Rådet lyfter fram behovet av att beakta kemikaliesäkerhet i relation till den gröna omställningen och cirkulär ekonomi, särskilt vid hantering av bygg- och elektronikavfall.

Göteborgs stad anser att planen är ambitiös men ser en risk att fokus på de utpekade ämnesgrupperna begränsar ambitionen för övriga utfasningsämnen. Staden efterfrågar tydligare ansvarsfördelning och rekommenderar att inventeringen i Chemsoft utökas till att omfatta även icke-klassificerade blandningar som innehåller farliga ämnen.

IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige ställer sig kritisk till stadens begrepp "skadliga ämnen" och anser att PRIO-guiden behöver kompletteras med aktiva riskbedömningar som balanserar kemikalierisker mot andra hållbarhetsmål, som energieffektivitet.

Malmö stad ser positivt på planen och ser fram emot att följa arbetet med att minska spridning av mikroplast. Staden understryker vikten av att inkludera PFAS och mikroplaster i miljögiftsövervakningen för att öka den nationella kunskapsnivån.

Region Stockholm välkomnar en gedigen plan med ett systematiskt arbetssätt och har förslag på kompletteringar med former för samarbete mellan länets kommuner. Därutöver föreslår regionen att spillvattenprovtagning bör ske lokalt inom stadens egna verksamheter för att identifiera utsläppskällor.

SWESIAQ – Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate är mycket positiva till att inomhusmiljön har en egen del i planen och att övervakningsprogram planeras. Swesiaq anser att miljöövervakningen borde utökas till att inkludera mer flyktiga föroreningar utöver semi-flyktiga kemikalier, då dessa är relevanta för till exempel utveckling av astma.

Upphandlingsmyndigheten ser positivt på det strategiska perspektivet i kapitlet om upphandling och inköp. Myndigheten välkomnar särskilt att både inköps- och bygghandlingarna betonar vikten av att följa upp ställda krav under avtalstiden.

Västerås stad anser att planen är ambitiös, särskilt gällande systematiskt arbete med förskolan och fokus på gravida kvinnor och foster samt kvinnor i barnafödande ålder. Staden efterfrågar ett tydliggörande av när olika åtgärder ska genomföras och hur uppföljningen kommer att ske.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Världsproduktionen av kemikalier har ökat drastiskt från mindre än 10 miljoner ton på 1950-talet till uppskattningsvis över 1000 miljoner ton per år 2024 och till 2030 väntas den fördubblas jämfört med 2024 års nivå. Det finns idag över 200 000 registrerade kemikalier.

Användningen av kemiska ämnen som har skapats eller utvunnits av människan spelar en viktig roll i dagens samhälle. Alla kemikalier är inte farliga men många kan påverka människors hälsa negativt, samtidigt som även djur och natur och hela ekosystem kan påverkas av en ökad kemikaliebelastning. Den största exponeringen av hälsoskadliga ämnen får vi via maten, vattnet, kläder, inomhusmiljön och genom direkt exponering vid användning av produkter som innehåller dessa ämnen.

Vi som kommun har ett ansvar för att skapa en ren och hälsosam omgivning för våra invånare. Sedan flera år tillbaka bedriver staden därför ett ambitiöst kemikaliearbete, där vi har prioriterat att minska mängden skadliga kemikalier i barns och ungas närmiljö. Just barn och unga som fortfarande utvecklas utgör en särskilt känslig grupp. Tonvis av skadliga kemikalier har de senaste åren fasats ut från stadens förskolor och övriga verksamheter. Men mer behöver göras.

Halterna av många miljögifter är förhöjda i Stockholm, både på grund av historiska utsläpp och utsläpp som sker i närtid. Skadliga ämnen hittas i både dagvatten, avloppsvatten och inomhusdamm. Utsläppen är ofta diffusa och svåra att komma åt med traditionella åtgärder och kräver därför andra angreppssätt.

Stadens nya kemikalieplan innehåller ett flertal sådana åtgärder och blir därmed stadens nästa steg för att ytterligare skärpa kemikaliearbetet. Med den nya kemikalieplanen höjer staden ytterligare ambitionsnivån för att skydda särskilt sårbara grupper, framför allt barn och unga samt kvinnor, i synnerhet gravida eller i barnafödandeålder. För att hålla samma arbetet har åtgärder från handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast 2020-2024 inkluderats i den nya kemikalieplanen. Planen tar även grepp om skadliga kemikalier i bygg- och anläggningsmaterial och växtskyddsmedel.

En viktig faktor att ta hänsyn till är att säkerställa att olika kemikalier som kan hota den biologiska mångfalden i vatten och på land inte används inom våra verksamheter. Detta görs exempelvis genom att ställa tydliga kemikaliekrav på underentreprenörer som jobbar i staden och på dem som arrenderar stadens mark.

Jag är glad över det gensvar som vi har fått under remissrundan, som tydligt visar det stora engagemang som finns i staden för att ytterligare höja ambitionsnivån i arbetet för ett kemikaliesmart Stockholm. Ett antal justeringar har gjorts utifrån inkomna synpunkter, bland annat har beskrivningar av ämnesgrupper kompletterats och ett förtydligande om hur särskilda riskbedömningar av material ska göras i de fall särskilt känsliga grupper riskerar att exponeras har gjorts.

Flera remissinstanser har också efterfrågat fortsatt stöd, utbildning och vägledning från miljöförvaltningens expertgrupp på stadens Kemikaliecentrum, inte minst när det kommer till upphandlingsfrågor. Det är mycket positivt och jag vill understryka att det fortsatt kommer att vara en viktig del i implementeringsarbetet. Bland annat driver Kemikaliecentrum nätverk där framförallt material och alternativ diskuteras ur kemikalieperspektivet, där stadens olika förvaltningar och bolag uppmuntras att delta. Jag vill också betona att efterfrågan på utbildningar om kemikaliearbetet kommer att tillgodose inte minst genom de utbildningar som erbjuds inom ramen för implementeringen av stadens Miljöprogram 2030. Samarbetet mellan stadens olika förvaltningar och bolag och Kemikaliecentrum kommer att vara av stor vikt för genomförandet av den nya kemikalieplanen och för att staden ska kunna nå vår vision om en giftfri och hållbar framtid.

Bilagor

1. Stockholms stads Kemikalieplan 2025-2031, dnr KS 2025/145-43.1
2. Stockholms stads Kemikalieplan 2025-2031 med spårade ändringar, dnr KS 2025/145-43.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner och Andrea Hedin (båda M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål.

PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är

cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 12 november 2025

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Jonas Nilsson och Johan Paccamonti (alla M), Jan Jönsson (L) och Jonas Naddebo (C) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har den 21 januari 2025 beslutat om förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031 och hemställt till kommunfullmäktige att godkänna förslaget. Förslaget till kemikalieplan är stadens tredje kemikalieplan i ordningen.

Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031 syftar till att konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas av stadens verksamheter för att nå miljöprogrammets mål om ett giftfritt Stockholm. Handlingsplanen konkretiserar, uppdelat på sju områden, vad som ska göras och vilken/vilka nämnder eller bolag som är ansvariga. Totalt innehåller planen 26 åtgärder.

Kemikalieplanens områden:

- Upphandling och inköp
- Bygg- och anläggningsmaterial
- Stadens kemikaliehantering
- Växtskyddsmedel
- Tillsyn och kontroll
- Miljögiftsövervakning
- Särskilt känsliga grupper

Barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder är särskilt känsliga för påverkan av kemiska ämnen. Dessa gruppers vardag är därför ett prioriterat insatsområde och åtgärder som rör dem återfinns både inom respektive område i kemikalieplanen och i området Särskilt känsliga grupper.

Kemikalieplanen är mindre omfattande och mer koncis än nuvarande kemikalieplan, och ska kompletteras digitalt med fördjupande texter och vägledningar.

I kemikalieplanen anges att identifiering av ämnen som ska undvikas bygger på egenskapskriterier snarare än en specifik ämneslista – med anledning av att ett specifikt ämne kan bytas ut mot ett annat med samma egenskap. De grundläggande principerna för stadens kemikaliearbete är att utfasningsämnen ska fasas ut från staden och att prioriterade riskminskningsämnen bara ska användas om man kan säkerställa att användningen är säker. Det gäller i första hand innehåll i varor och produkter som används i staden, men även användning i produktionen av dessa - i den mån det går att kravställa.

Bland utfasningsämnen lyfts i kemikalieplanen PFAS, bisfenoler och ftalater särskilt. Mikroplaster behandlas i planen som en ämnesgrupp som andra, även om mikroplaster inte utgör en homogen kemisk ämnesgrupp.

Kemikalieplanen utgör inte den enda handlingsplanen i arbetet med att minska riskerna från skadliga ämnen. Angränsande styrdokument till kemikalieplanen är bland andra avfallsplan för Stockholm 2025–2030, handlingsplan för god vattenstatus och lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster, dagvattenstrategi, handlingsplan för hållbar plastanvändning, och handlingsplan för cirkulärt byggande. Åtgärder från handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024 som gäller inköp och användning av produkter, varor och material inkluderas i den föreslagna kemikalieplanen och föreslås därmed utgå.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 januari 2025 följande.

1. Godkänna miljöförvaltningens förslag till kemikalieplan 2025-2031.
2. Hemställa om att kommunfullmäktige fastställer Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Innehåll och form

Kemikalieplanen syftar till att konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas av stadens verksamheter för att nå miljöprogrammets mål. Uppdelat på sju verksamhetsområden/kapitel presenteras vad som ska göras, vilken verksamhet som är ansvarig och när åtgärderna ska vara utförda.

Kemikalieplanens områden:

- Upphandling och inköp
- Bygg- och anläggningsmaterial
- Stadens kemikaliehantering
- Växtskyddsmedel
- Tillsyn och kontroll
- Miljögiftsövervakning
- Särskilt känsliga grupper

Barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder är särskilt känsliga för påverkan av kemiska ämnen. Dessa gruppers vardag är därför ett prioriterat insatsområde och åtgärder som rör dem återfinns både i respektive kapitel i kemikalieplanen och i kapitlet *Särskilt känsliga grupper*.

För att öka genomslaget och användbarheten har den nya kemikalieplanen kortats ner och har fokus på att beskriva åtgärderna. Den beslutade planen kommer sedan att kompletteras med fördjupade texter, vägledningar och framtagna rapporter i en digital publicering på stadens webb. På så sätt ökar möjligheten att hålla den information som stödjer genomförandet av planen aktuell. Det kommer också gå att beskriva hur arbetet framskrider och beskriva förutsättningarna för genomförandet mer i detalj för

att underlätta för genomförandeorganisationerna. Liknande beskrivande texter har ingått i tidigare kemikalieplaner (2014-19 respektive 2020-2023) men kommer nu att publiceras som stödjande texter i anslutning till respektive åtgärd.

Implementering När genomförandeansvariga nämnder och bolag planerar aktiviteter för att bidra till miljöprogrammets delmål 6.1 hämtar de lämpligen dessa från åtgärder ur kemikalieplanen. Uppföljningen av kemikalieplanens genomförande sker i samband med uppföljningen av miljöprogrammet och bygger på redovisningarna från nämnder och bolag och de indikatorer som tas fram. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av miljöprogrammet och miljö- och hälsoskyddsnämnden för delmålet.

Eftersom många av åtgärderna kräver insikter och förståelse för kemiska och toxikologiska förhållanden som inte alla verksamheter i staden kan antas ha, finns vid miljöförvaltningen sedan 2014 ett stödcentrum för genomförande av åtgärderna, kemikaliecentrum. I vägledningar, utbildningar och genom utredningar och analyser ger de anpassade råd kring vilka avväganden och prioriteringar som ska göras vid inköp och användning av kemikalier och av varor som innehåller kemikalier. Respektive verksamhet har ansvar för att omsätta dessa råd i sin verksamhet.

Remissammanställning

Ärendet har initierats av miljö- och hälsoskyddsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre- och överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten- Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, ADDA (SKR), Avfall Sverige, Boverket, BPHR - Branschföreningen Professionell Hygien och Rengöring, Bygghandelsindustrierna, ChemSec, Fastighetsägarna, Fog- och brandskyddsföretagen, Göteborgs stad, HBV - allmännyttans inköpsfunktion, Helsingborg stad, IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Kemikalieinspektionen (KEMI), Länsstyrelsen Stockholm, Malmö stad, Naturvårdsverket, Norrvatten, Region Stockholm, Stockholms Universitet, Rektorsråd för hållbar utveckling, Substitutionscentrum (RISE), Svenskt Vatten, Sverige Färg och Lim företagare, Sveriges Byggindustrier, Swesiaq (Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate), Trafikverket, Upphandlingsmyndigheten, Världsnaturfonden WWF och Västerås stad.

Överförmyndarnämnden, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, ADDA (SKR), Avfall Sverige, BPHR - Branschföreningen Professionell Hygien och

Rengöring, Byggmaterialindustrierna, ChemSec, Fastighetsägarna, Fog- och brandskyddsföretagen, HBV - allmännyttans inköpsfunktion, Kemikalieinspektionen (KEMI), Länsstyrelsen Stockholm, Norrvatten, Stockholms Universitet, Rektorsråd för hållbar utveckling, Substitutionscentrum (RISE), Svenskt Vatten, Sverige Färg och Lim företagare, Sveriges Byggindustrier och Världsnaturfonden WWF har inte inkommit med svar.

Stadsbyggnadsnämnden, Helsingborgs stad, Boverket, Naturvårdsverket och Trafikverket har avstått från att svara på remissen.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	13
Arbetsmarknadsnämnden	14
Exploateringsnämnden.....	15
Fastighetsnämnden.....	16
Förskolenämnden.....	17
Idrottsnämnden	17
Kulturnämnden	19
Kyrkogårdsnämnden	19
Servicenämnden	20
Socialnämnden.....	21
Trafiknämnden	21
Utbildningsnämnden.....	23
Äldrenämnden	25
Bromma stadsdelsnämnd.....	25
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	26
Farsta stadsdelsnämnd	27
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	28
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	29
Järva stadsdelsnämnd	29
Kungsholmens stadsdelsnämnd	32
Norra innerstadens stadsdelsnämnd	33
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	33
Skärholmens stadsdelsnämnd	34
Södermalms stadsdelsnämnd	35
Stockholms Stadshus AB	36

Kommunstyrelsens Agenda 2030-råd	48
Göteborgs stad	49
IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige	51
Region Stockholm	53
Malmö stad	53
SWESIAQ – Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate	54
Upphandlingsmyndigheten	54
Västerås stad	54
Reservationer m.m.	56

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget för 2025 framgår att Stockholm år 2030 ska vara fritt från skadliga, svärmedbrytbara och hormonstörande ämnen. Stockholm ska vara en föregångskommun och utreda att införa ett stopp för inköp av produkter som innehåller PFAS, ftalater och bisfenoler, samt fasa ut dessa produkter och material som idag finns staden. I Miljöprogram 2030 beskrivs under målet Ett giftfritt Stockholm att staden inte ska belasta människor och vår omgivning med ämnen som riskerar att orsaka hälso- och miljömässiga problem. Om mängden skadliga ämnen minskar, så bidrar det även till att flera andra av stadens miljömål uppnås. Giftfria material är exempelvis ofta en förutsättning för cirkularitet, och en giftfri miljö bidrar till att bevara biologisk mångfald.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till kemikalieplan går i linje med den ambition som finns i såväl kommunfullmäktiges budget som i Miljöprogram 2030, och att handlingsplanen på ett tillfredsställande sätt anger åtgärder för hur stadens nämnder och bolag ska bidra till måluppfyllelse. Den föreslagna kemikalieplanen kommer att utgöra en viktig pusselbit för att nå målet om ett giftfritt Stockholm.

Stadsledningskontoret uppmuntrar framtagande av fördjupande material som utgår ifrån kemikalieplanen, och att vägledningar anpassas efter berörd målgrupp och verksamhet. Vägledningsmaterial som rör arbetet med skadliga ämnen kan med fördel paketeras ihop med andra mål i miljöprogrammet som rör exempelvis cirkularitet, biologisk mångfald och fossilfrihet.

Stadsledningskontoret ser särskilt positivt på att barnrätts- och jämställdhetsperspektiv är integrerade i handlingsplanen.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2025 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på sitt yttrande.

Särskilt uttalande av Johan Kling (C), ledamoten Per Rosencrantz m.fl. (M) och ledamoten Christina Tufvesson (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Anne-Christine Carlberg (SD), se Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen har tagit del av förslag till Stockholms stads Kemikalieplan 2025–2031.

Arbetsmarknadsnämnden berörs av åtgärder inom området

Upphandling och inköp:

Åtgärd	Ansvarig
1.1 Beakta kemikalieaspekter i risk-behovs- och marknadsanalys	Samtliga nämnder och bolag
1.2 Ställa och följa upp kemikaliekrav i relevanta upphandlingar och avtal	Samtliga nämnder och bolag
1.2 Beakta kemikalieaspekter under avtalstider och vid avrop	Samtliga nämnder och bolag

Arbetsmarknadsnämnden ser positivt på föreslagna åtgärder inom området upphandling och klimat. För förvaltningens del innebär det framförallt att ställa samt följa upp kemikaliekrav i vissa upphandlingar som berör yrkesutbildningar inom Komvux.

Arbetsmarknadsnämnden berörs även av en åtgärd inom området Särskilt känsliga grupper. Arbetsmarknadsnämnden ska medverka i att ta fram en vägledning för kemikaliesmart gymnasieskola och vuxenutbildning i syfte att minska exponering för skadliga kemikalier under utbildningen och i kommande yrkesliv. Vägledningarna ska även innehålla fler miljöaspekter. Ansvar för åtgärden ligger på Kemikaliecentrum.

Arbetsmarknadsnämnden instämmer i behov av åtgärden. Det ger förvaltningen fördjupad kunskap och synliggör var risker för exponering för skadliga kemikalier finns inom vuxenutbildningen som grund för att kunna vidta åtgärder.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

1. Exploateringsnämnden beslutar att godkänna exploateringskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilda uttalande av Anders Österberg m.fl. (S), Clara Lindblom m.fl. (V) och Lennart Tonell (MP); se Reservationer m.m.

Särskilda uttalande av Dennis Wedin m.fl. (M) och Linn Bessner (C), se Reservationer m.m.

Särskilda uttalande av André Nilsson (L), se Reservationer m.m.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret tycker att Stockholms stads kemikalieplan 2025–2031 har en tydlig funktion och inriktning. Den är mer koncis och mindre utbildande än nuvarande plan, vilket gör den mer konkret och lätthanterlig förutsatt att mottagaren har vissa baskunskaper i ämnet. Planens principer och upplägg följer i stort den nu gällande kemikalieplanen. Exploateringskontoret konstaterar därmed att kontoret redan arbetar enligt flertalet föreslagna åtgärder. Exploateringsnämndens verksamhet berörs främst av verksamhetsområdet Bygg- och anläggningsmaterial. Övriga inköp till exploateringskontoret utanför stadens exploateringsprojekt görs enbart i mycket begränsad omfattning och vid generella inköp så beaktas kemikalieaspekten.

Exploateringskontoret ser det som positivt att kemikaliecentrum genomgående lyfts fram som en aktiv part och stöd i nämndernas och bolagens arbete med kemikaliekraven för bygg- och anläggningsmaterial. Kemikalieplan 2025–2031 anger ett skärpt krav på användning av byggvarubedömningens (BVB) loggbok för att dokumentera valda bygg- och anläggningsmaterial i stadens projekt. I nu gällande kemikalieplan godtas även bedömning enligt andra system med likvärdig systematik. Alla stadens exploateringsprojekt har krav på sig att använda BVB loggbok och likvärdiga system tillämpas endast i de fallen varan/produkten saknas i BVB men finns klassad i t.ex. BASTA eller Sunda Hus. Exploateringskontoret tycker att nuvarande hantering fungerar väl och att det inte är befogat att kräva bedömning enligt ett specifikt system. Det redovisas att kemikaliecentrum ska utreda om likvärdiga krav på bedömning av innehåll och dokumentation kan ställas i markavtal. Exploateringskontoret anser att det är otydligt på vilket sätt uppföljning av externa aktörer ska kunna utföras och var ansvaret för detta kommer att ligga. Flera av de bolag som tecknar markavtal med staden omfattas redan av stadens kemikaliekrav, exempelvis SVOA, Stockholm Exergi och Stokab. Kemikalieplanen lyfter att en särskild riskbedömning ska göras i de fall särskilt känsliga grupper riskerar att exponeras genom urlakning eller emission från ett material, särskilt om materialet inte uppnår totalbedömningen ”rekommenderas” i BVB. Exploateringskontoret anser

att det är otydligt hur kravet ska kunna tillämpas praktiskt då majoriteten av materialen i BVB har totalbedömningen ”accepteras” samt mot vilka kriterier en riskbedömning i så fall ska göras. Utgångspunkt idag är att material som har totalbedömningen ”accepteras eller ”rekommenderas” i BVB är acceptabla att använda oavsett användargrupp. Kravet gällande lekplatsutrustning behöver konkretiseras eller strykas och ersättas med en aktivitet som anger att frågan drivs inom ramen för stadens engagemang i Byggvarubedömningens kriteriegrupp. Kontoret konstaterar att kravet i sin nuvarande formulering sannolikt innebär ett ökat behov av resurser för genomförande och uppföljning.

Kemikalieplanen anger att ”Koppar och zink i kontakt med vatten ska undvikas utom i slutna system... Om så inte är möjligt ska materialet uppnå bedömningen rekommenderas när det gäller BVB:s kriterium Bruksskedet/Urlakning ... Detta gäller även andra typer av material som kan påverka känsliga miljöer genom urlakning”. Exploateringskontoret tror att det kan bli praktiskt svårt att identifiera vilka produkter som berörs av kravet och tycker därför att detta bör utgå. Kontoret anser att staden istället behöver driva frågan om risker med urlakning inom ramen för stadens engagemang i Byggvarubedömningens kriteriegrupp. Användare av systemet behöver enkelt och via produktens totalbedömning kunna avgöra om stadens kemikaliekrav uppfylls. Det anges att ”Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi” ska tillämpas. Det bör förtydligas att det är miljöförvaltningens rekommendation som avses. Vidare kan det vara lämpligt att skriva att rekommendationen bör tillämpas, istället för ska tillämpas, vilket även knyter an till det som anges i rekommendationens läsanvisning, ”Rekommendationen innebär inget förbud mot att använda materialen utan syftar till att tydliggöra att miljöaspekter såsom mikroplastspridning och exponering för kemikalier ska vägas in vid valet av material och vid driften av anläggningarna.” Det anges att stadens interna riktlinjer och handböcker ska utformas så att de styr mot kemikaliekraven. Här ser exploateringskontoret ett behov av att stadens möbelprogram harmoniseras mot stadens kemikaliekrav.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2025 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
3. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Henrik Virro m.fl. (M), Hansi Karppinen (L) och Frank Hojem (C), se Reservationer m.m.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret ställer sig positivt till förslaget om ny kemikalieplan för åren 2025–2031 i sin helhet. För fastighetskontoret innebär den nya planen inte några större

förändringar jämfört med föregående kemikalieplan. Många åtgärder är av löpande karaktär och behöver fortsatt genomföras, även under den kommande planperioden. I linje med stadens miljöprogram 2024-2030 ska extra fokus läggas på att fasa ut ämnesgrupperna PFAS, bisfenoler, ftalater och mikroplast. Arbetssätt för att fasa ut dessa ämnesgrupper behöver implementeras i kontorets verksamhet. Jämfört med nuvarande kemikalieplan har den föreslagna planen kortats ner betydligt och ska vid den digitala publiceringen istället kompletteras med fördjupande texter, vägledningar och rapporter. Detta har gjort planen mer överskådlig och lättillgänglig. Kontoret önskar dock att planen kompletteras med en sammanställning av åtgärder efter ansvarig verksamhet.

Förskolenämnden

Förskolenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 september 2025 följande.
Godkänna miljöförvaltningens förslag till kemikalieplan
2025–2031

Särskilt uttalande av Sofia Granswed Baat (M), se Reservationer m.m.

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att kemikalieplanen är ambitiös och har en tydlig struktur med tydliga områden/kapitel med ansvarområden. Förvaltningen föreslår att det bör övervägas om benämningen ”områden” eller ”kapitel” ska användas genomgående för att säkerställa enhetlighet. Planen tydliggör om vad som ska göras, vilken verksamhet som är ansvarig och när åtgärderna ska vara genomförda.

Förvaltningen vill betona att barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder är särskilt känsliga för påverkan av kemiska ämnen. Det mest känsliga skedet för barnet är innan det föds, då kroppens funktioner utvecklas under fostertiden. Att skydda gravida kvinnor från skadlig exponering är minst lika viktigt som att skydda fostret. Därför är det avgörande att skapa hållbara arbetsmiljöer, med särskilt fokus på kvinnodominerade arbetsplatser.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att kemikalieplanen utgör ett viktigt styrdokument för att minska barns exponering för skadliga ämnen och bidra till ett giftfritt Stockholm samt kommer att utgöra ett stöd för verksamheterna.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 30 september 2025 följande.

1. Idrottsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Idrottsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kemikalieplanen innehåller grundläggande information om kemikalieanvändning och dess förekomst i stadens verksamheter. Den bidrar till ökad medvetenhet om riskerna med kemikalier i vattenmiljöer och stadsmiljö, samt de hälsokonsekvenser dessa

ämnen kan ha – särskilt för barn och andra känsliga grupper. Flera av åtgärderna i planen är direkt kopplade till idrottsnämndens verksamhet.

Förvaltningen lämnar följande synpunkter på dessa åtgärder:

1. (Åtgärd 1.1) Beakta kemikalieaspekter i behovs- och marknadsanalys

Förvaltningen ser utvärdering och utfasning av kemikalier med riskämnen som en prioriterad del av sitt miljöarbete. Förutom stadens centrala upphandling av städkemikalier – som står för en stor del av kemikalieanvändningen inom idrottsverksamheten – avser idrottsnämnden att införa krav i samtliga ramavtal som förbjuder inköp av varor innehållande PFAS, bisfenoler eller ftalater.

2. (Åtgärd 1.2) Ställ och följ upp kemikaliekrav i upphandlingar

Idrottsförvaltningen konstaterar att det i dag saknas tillräckliga verktyg för att ställa och följa upp kemikaliekrav i upphandlingar.

Förvaltningen ser dock positivt på införandet av kategoristyrning inom stadens inköpsorganisation.

3. (Åtgärd 1.3) Beakta kemikalieaspekter under avtalstid och vid avrop

Förvaltningen ser positivt på ett utökat samarbete mellan avtalsförvaltare och kemikaliecentrum för att möjliggöra en gradvis utfasning av skadliga ämnen. En förbättrad samordning mellan dessa parter kan förenkla inventeringen av kemikalier och stärka stadens kemikaliedatabas, Chemsoft, som används för att granska produkternas innehåll.

4. (Åtgärd 3.1) Inventera, dokumentera och rapportera i Chemsoft

Förvaltningen ser inventering och dokumentation av kemiska produkter som en viktig åtgärd för att få en tydlig överblick av kemikalieanvändningen. Användningen av stadens centrala plattform, Chemsoft, är fördelaktig och stöder arbetet med att godkänna och begränsa produkter innehållande riskämnen. Rapportering av förbrukningsuppgifter bedöms som nödvändig för att kunna analysera potentiella hälso- och miljörisker.

5. (Åtgärd 3.2) Aktivt substituera kemiska produkter

Som en naturlig följd av inventering och dokumentation betonar förvaltningen vikten av att successivt byta ut utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen mot

säkrare alternativ. Chemsoft utgör ett centralt verktyg som underlättar denna process genom att tillhandahålla information om produkternas innehåll och riskbedömningar.

Förvaltningen föreslår att staden inför tydliga mål och delmål under kemikalieplanens giltighetstid, som ett sätt att konkretisera ambitionerna kring utfasningen av riskklassade produkter.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 10 juni 2025 följande.

Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Isabel Smedberg Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet köper in merparten av produkterna inom Kemikalieplanens utpekade områden via stadens ramavtal. Det gäller t.ex. förbrukningsmateriel, it-utrustning, lekmateriel, livsmedel, möbler, tryckeritjänster och kläder. Det är därför viktigt att ramavtalen och inköpssystemet är utformade så att det är lätt att göra rätt val. Om produkter som innehåller utfasningsämnen eller prioriterade riskminskningsämnen förekommer i avtal anslutna till inköpssystemet så bör de vara tydligt uppmärkta. Eftersom vägledningen för hållbara arbetsplatser inte presenteras tillsammans med remissunderlaget kan förvaltningarna inte bedöma åtgärden 7.5 Genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser under rubriken Särskilda grupper. Förvaltningarna anser att det är otydligt att förvaltningarna å ena sidan ska genomföra åtgärderna, och att de å andra sidan benämns som en vägledning. Det kan ge sken av att åtgärderna inte är obligatoriska. Förvaltningarna anser att en tydlig process för uppföljning inom ordinarie verksamhetsuppföljning är bäst för att se till att handlingsplanen implementeras i stadens verksamheter. En vägledning är ett bra komplement för att förtydliga åtgärder.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 4 juni 2025 följande.

Kyrkogårdsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positiva till kemikalieplanen och ser ett behov av att den finns, inte minst fokus på barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder.

Serviceenämnden

Serviceenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 3 juni 2025 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen är positiv till att miljöprogrammet kompletteras med planer som ska hjälpa staden att nå de högt satta miljömålen. Dock ser förvaltningen en risk med att planerna brister i sin intention om att vara vägledande och stöttande när de är så pass lika huvudprogrammet. Mycket av det som står i föreslagen kemikalieplan går även att läsa i nämnda miljöprogram och även i klimathandlingsplanen. Detta skapar en osäkerhet kring hur planen samspelar med de övriga styrdokument. Stadens tillämpningsanvisning¹ för framtagande av styrdokument ger en förklaring till skillnaderna i aktiverande och normerande, samt översiktliga och detaljerade styrdokument. Föreslagen kemikalieplan hamnar någonstans mellan aktiverande och normerande. Förvaltningen föreslår att planen omarbetas till att tydligare falla in i en av kategorierna. Detta kommer främja både intentionen, följsamheten samt möjligheterna för uppföljning.

Förvaltningen efterfrågar även ett förtydligande om vad som är unikt för föreslagen kemikalieplan. Som exempel på upprepning kan nämnas under kapitel 2 *Bygg- och anläggningsmaterial, åtgärd 2.1 Ställa krav på innehåll och dokumentation av bygg- och anläggningsmaterial*. Det här är krav som redan finns för de byggande bolagen. Förvaltningen ser inte behovet av att denna typ av krav ska benämnas som åtgärder med förklaringen ”från ett kemikalieperspektiv” i kemikalieplanen, och ”från ett klimatperspektiv” i klimathandlingsplanen och ”från ett övergripande perspektiv” i miljöprogrammet.

Risken som förvaltningen ser, är att om krav återupprepas i för många planer och program kommer ingen känna ägandeskap och/eller framgångsrikt följas upp. Det som står under kapitel 2 bör med fördel endast belysas i Handlingsplan för cirkulärt byggande. Vidare är förvaltningen positiv till att kemikalieplanen har kortats ner samt att svåra kemikalienamn förklaras. För att än mer renodla planen skulle förklaringarna med fördel kunna läggas som bilaga. Förvaltningen anser även att åtgärder bör formuleras mer konkret än att de ska ”främja” och ”beakta” något för att ge reell vägledning åt de som ska följa planen. Vid kontorsremissrundan lämnade förvaltningen åsikter gällande hänvisningen till ett namngivet kemikaliehanteringssystem, Chemsoft. Förvaltningen anser fortfarande att systemstödet inte ska namnges, då det inom kort ska upphandlas på nytt och utfallet av upphandlingen är i dagens läge okänt.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 10 juni 2025 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Yvonne Fernell Ingelström m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Det är betydelsefullt att stadens upphandlingar genomförs med hänsyn taget till att i möjligaste mån begränsa utsläpp och kemikalier. Socialförvaltningens inköpssamordning fokuserar på att säkerställa att medarbetare avropar från stadens centrala och gemensamma avtal. Förvaltningen vill understryka att socialtjänsten har dygnet runt verksamheter där det vistas barn och kvinnor som tillhör de som beskrivs under rubriken Känsliga målgrupper. Även för dessa verksamheter skulle det med fördel kunna finnas någon vägledning kring farliga kemikalier och plaster samt hur verksamheterna kan anpassas utifrån kemikalier.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Trafiknämnden beslutar att överlämna trafikkontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Torbjörn Erbe m.fl. (M), Sara Svanström (L) och Hamid Ershad Sarabi m.fl. (C), se Reservationer m.m

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret ser positivt på den reviderade kemikalieplanen som synliggör stadens omfattande arbete med kemikaliefrågan. Planen och dess åtgärder är central i stadens arbete för att nå ambitionerna för miljö- och klimatmålen men kräver rutiner, resurser och expertis hos en beställande förvaltning i bedömning av risker, godkännande, avvikelshantering samt i arbetet att hitta alternativ om det går.

De sju åtgärdsområdena träffar trafikkontorets breda uppdrag inom anläggnings-, drift-och underhållsentreprenader omfattande bygg- och anläggningsmaterial, kemiska produkter, växtskyddsmedel, tillståndsverksamhet, egenkontroll och miljöövervakning, samt ansvar för klottersanering och förorenade områden.

Tillsyn, löpande dialog och samarbete med miljöförvaltningen sker för delar av trafikkontorets egenkontroll.

Kemikaliefrågan är komplex och enhetliga ställningstagande i enskilda projekt är en viktig del i det operativa arbetet. Avvägningar med hänsyn till olika ekonomiska konsekvenser på kort och lång sikt kan vara utmanande, t ex när alternativa kemikalier inte kan ersätta den funktion som efterfrågas.

Trafikkontoret har följande synpunkter på kemikalieplanen samt några förslag för att stärka dess genomförande:

Trafikkontoret anser att det bör förtydligas att staden genom att göra medvetna val också bidra till minskade utsläpp och exponering där varor och material produceras, t ex genom att ställa drivande och skärpta krav vid inköp och upphandling.

Kontoret saknar också ett resonemang om kvalitetsaspekter kopplat till anläggningars och byggnaders livslängd, i förhållande till kortsiktiga, förhållandevis mindre skadliga produkter och material, bör ingå i planen. Detsamma gäller ett resonemang för konsekvenser av planen.

Trafikkontoret föreslår att rubrik Upphandling och inköp rubriceras till Inköp och upphandling. Detta för att spegla reviderat Program för inköp som tydligare synliggör inköps strategiska betydelse och där upphandling och kategoristyrning är verktyg i inköpsarbetet. Att ställa relevanta krav på kemikalier och alternativ med upphandling som verktyg är en viktig del i kemikaliearbetet.

Implementering och planerad deluppföljning

En deluppföljning av kemikalieplanen planeras under 2027 och parallellt med uppföljning av Miljöprogram 2030.

Trafikkontoret bedömer att det är angeläget att framtagna mått, data och indikatorer, som ska utvecklas inom miljöprogrammet, harmoniserar med nämnder, förvaltningar och bolags ansvar och verksamheter. Både för att styra mot en ökad samverkan i arbetet och att mer effektivt kunna säkra planens genomförande i genomslag, effekter och bäring på Miljöprogram 2030 och mål för Giftfri miljö, ”Ett giftfritt Stockholm”.

Tillgång till relevant stöd och expertis behövs för att kunna bra bedömningar och avvägningar. Områden för kunskapsöverföring är t ex uppdaterade gränsdragningslistor och riskbedömningar av kemikalier inom det systematiska arbetsmiljöarbetet, exempel på harmoniserad kravställning och hur uppföljning kan göras för prioriterade utfasnings-riskminskningsämnen samt utveckling och substitutionsarbete med marknadens leverantörer, t ex för köldmedier som innehåller PFAS (3.2)

Planens åtgärdsområden

Som en generell kommentar vill kontoret framhålla att kemikalieplanens olika åtgärdsområden beskrivs på en ojämn nivå, vissa åtgärder beskrivs kortfattat, och med väldigt korta åtgärdsbeskrivningar medan andra beskrivs mer omfattande och mer detaljerat. Om planen ska ge en övergripande bild med tillgång till mer fördjupad information i den digitala publiceringen bedömer kontoret att den behöver balanseras bättre så att de olika avsnitten ligger på samma nivå innehållsmässigt.

Åtgärdsområde 2. Bygg- och anläggningsmaterial

Trafikkontoret ser ett möjligt utvecklingsområde genom att kunna länka Byggarubedömning (BVB) till andra etablerade förvaltningssystem för dokumentation som används i verksamheten avseende vilka produkter som byggs in och var, t ex dpPower, dpMap, Batman.

Viktiga områden för fördjupad analys är tillämpningar där ytterligare kemikaliekrav bör ställas och förhöjd risk för urlakning, emissioner och spridning av t ex ftalater, koppar, zink och mikroplaster, eller för produkter som innehåller nanomaterial för att uppnå viss funktion, vilka behöver vara dokumenterade och spårbara.

Vidare så behöver avsnittet om att inventera, dokumentera och rapportera i Chemsoft utvecklas om när och i vilka avseenden Chemsoft ska användas istället för Byggarubedömningen, och även i relation till andra vanligt förekommande miljöbedömningssystem, t ex Sunda Hus och BASTA.

Åtgärdsområde 4. Växtskyddsmedel

Trafikkontoret önskar tillägg av mer information om växtskyddsmedel som produktområde, rådande lagstiftning och nationella bestämmelser t ex avseende godkännande och användning från Kemikalieinspektionen om växtskyddsmedel behöver användas.

Åtgärdsområde 7. Särskilt känsliga grupper.

Förslag. Trafikkontoret ser, då kemikaliefrågor och miljöfrågor är komplexa, att en intern obligatorisk introduktionsutbildning för nyanställda och berörd personal om giftfri miljö och stadens miljöprogram skulle kunna vara en åtgärd för att höja kunskapen och medvetenheten i ansvaret att bidra till planens och miljöprogrammets genomförande.

Det kan vara ett sätt att synliggöra och sätta fokus på kemikaliefrågans betydelse genom att utfasning av skadliga ämnen är en förutsättning för en mer cirkulär ekonomi och för att kunna styra mot ett hållbart samhälle miljömässigt, socialt och ekonomiskt.

Kemikaliecentrum skulle kunna anpassa befintligt framtaget utbildningsmaterial mot olika målgrupper på lämpligt sätt och på rätt nivå för att nå ut till olika roller och ansvar och att staden som beställarorganisation agerar kemikaliesmart i beslut och mot avtalade utförare.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande av Andréa Hedin m.fl. (M), Emil Rapp (L) och Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till ny kemikalieplan berör nämndens verksamheter ur flera perspektiv. Främst handlar det om upphandling och inköp (kapitel 1), skolornas kemikaliehantering (kapitel 3) samt insatser som rör särskilt känsliga grupper. Förvaltningens yttrande är avgränsat till de delar av kemikalieplanen som rör nämndens verksamhet.

Förvaltningen har tidigare yttrat sig över en kontorsremiss från miljöförvaltningen i samma ärende. Förvaltningen konstaterar att ett stort antal synpunkter från kontorsutlåtandet finns inarbetat i det nya förslaget, vilket är mycket positivt. Fackbegrepp har förtydligats och förklarats samtidigt som texten som helhet är mer lättillgänglig för lekmän.

Nedan sammanfattas förvaltningens synpunkter på de kapitel som berör utbildningsnämndens verksamhet. Upphandling och inköp (kapitel 1) Upphandling och inköp pekas ut som en nyckel till en mer giftfri verksamhet. Kemikalieplanen är på det sättet likt många andra styrdokument inom miljö- och klimatområdet. Förvaltningen vill betona vikten av att vägleda enheternas inköp. Den enskilde inköparen på en skola eller annan kommunal verksamhet ska inte behöva ha kunskaper om vilken upphandlad produkt som är minst skadlig – den informationen bör gå att utläsa ur systemet. Ett mål för staden måste vara att det inte ska finnas upphandlade produkter att köpa in, som är skadliga för miljön.

Skolornas kemikaliehantering (kapitel 3)

Förslaget till kemikalieplan ställer tydliga krav på varje skolas hantering av skadliga kemikalier. Alla skolor ska dokumentera förekomsten av kemiska produkter i Chemsoft och alla skolor ska arbeta aktivt med att byta ut (substituera) skadliga kemikalier. Detta gäller inte minst laboratoriekemikalier som används i undervisningen. Utbildningsförvaltningen har genom en särskild kemisäkerhetssamordnare genomfört ett stort antal skolbesök de senaste åren. Fokus har legat på utbildning i Chemsoft, en säker användning av kemikalier i undervisningen och substitution av de allra mest skadliga kemikalierna. Den nya kemikalieplanen förtydligar kraven på skolorna och innebär också krav på en tydlig uppföljning för att säkerställa att så kallade utfasningsämnen tas bort från skolorna. Förvaltningen ser detta som mycket positivt.

Särskilt känsliga grupper (kapitel 7)

Barn och unga räknas till de särskilt känsliga grupperna när det gäller kemikalier. Kemikalieplanen innehåller att antal uppdrag med fokus på utbildning av skolpersonal, framtagande av särskilda vägledningar för skolornas verksamhet samt informationskampanjer riktade till ungdomar. En särskild inventering av

anläggningsmaterial ska genomföras på skolgårdarna. Förvaltningen ser positivt på förslagen. När det gäller vägledningarna så vill förvaltningen betona vikten av att dessa görs lättillgängliga för användarna och att innehållet avgränsas så att det blir tydligt för skolorna vad de förväntas göra utifrån kemikalieplanens krav.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 10 juni 2025 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2025-2031 och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande av Hugo Laigar m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 24 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inget att invända mot miljöförvaltningens förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2025 – 2031. Det är bra att planen syftar till att konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas av stadens verksamheter för att nå miljöprogrammets mål. Eftersom kemikaliefrågan är komplex och kunskapsläget hela tiden utvecklas är det bra att kemikaliecentrum finns och stöttar hela stadens organisation i genomförandet av mål 6 i miljöprogrammet – Ett giftfritt Stockholm.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 5 juni 2025 följande.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen

Särskilda uttalande av Johan Duvdahl (C) se Reservationer m.m.

Särskilda uttalande av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till det nya förslaget om kemikalieplan och dess åtgärder. Förvaltningen anser att kemikalieplanen går väl i linje med miljöprogrammets mål 6 Ett giftfritt Stockholm. I arbetet med att säkerställa rätt och hållbara inköp ser förvaltningen ett behov av att utveckla befintliga strukturer och system för att underlätta hållbara inköp som inte är beroende av den enskilda

medarbetarens medvetna val. Förvaltningen ser ett behov av ett mer integrerat inköpssystem för att underlätta för verksamheterna och dess medarbetare att göra rätt genom att begränsa sortiment till det som verksamheterna faktiskt får köpa in utifrån gällande avtal och identifierade behov. Förvaltningen anser att det är till stor hjälp att paketera arbetet, såsom Kemikaliesmart förskola och Hållbar vård och omsorg, och önskar att detta fortsätter att utvecklas. Förvaltningen anser att det kvarstår oklarheter kopplade till åtgärd 7.3 Inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar, skolgårdar, lekplatser och parklekar kring vem/vilka som bär ansvaret för inventeringen och önskar ett förtydligande av detta. Förvaltningen ser positivt på att den nya kemikalieplanen har kortats ner och har fokus på att beskriva åtgärderna och att den beslutade planen kommer att kompletteras med fördjupade texter, vägledningar och framtagna rapporter i en digital publicering på stadens webb. På så sätt ökar möjligheten att hålla den information som stödjer genomförandet av planen aktuell.

Förvaltningen ställer sig positiv till att kemikalieplanen lyfter barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. Planen identifierar prioriterade områden och betonar behovet av att ta hänsyn till platser där kvinnor i fertil ålder, barn och unga vistas. Barn är särskilt sårbara för kemiska ämnen både i vardagen och under graviditeten. Genom att rensa bort farliga kemikalier från förskolor, fritidsverksamheter och lekplatser skapas en hälsosammare miljö som skyddar deras utveckling och hälsa.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Peter Backlund (L), Gustav Johansson m.fl. (M) och Stefan Holm (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Emelie Wassermann (SD), se Reservationer m.m.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen välkomnar den nya kemikalieplanen och anser att den kommer utgöra ett bra stöd i det fortsatta arbetet. Stadsdelsförvaltningen vill lämna följande synpunkter: Genom nya miljöprogrammet finns ett ökat fokus på inköp och upphandling, något som också märks i kemikalieplanen. Detta innebär att det finns behov av kompetensutveckling bland upphandlare och inköpare. Visst stödmaterial finns redan, men ett behov finns av att utveckla detta och även i större utsträckning nå ut med materialet. Stadsdelsförvaltningen anser att det vore lämpligt om det från centralt håll anordnades återkommande utbildningstillfällen som riktar sig till personer som arbetar med inköp och upphandling. Dels för att informera om målsättningarna i kemikalieplanen, dels för att på en konkret nivå visa hur lämpliga

krav kan sättas eller hur man gör bra val vid inköp. Detta behövs särskilt kopplat till kemikalieplanen men skulle också kunna kombineras med mål om cirkularitet, klimatpåverkan, biologisk mångfald och eventuellt andra aspekter som tas upp i miljöprogrammet med koppling till inköp och upphandling. Detta för att ge en samlad bild av hur verksamheter kan arbeta med hållbara inköp och upphandlingar. Avseende arbetet med byggvarubedömningen vill stadsdelsförvaltningen också lyfta att det vore fördelaktigt om alla stadsdelsförvaltningar tillämpar samma rutiner för hur och när loggning ska ske. Detta för att underlätta framtida behov av att spåra var olika typer av material har byggts in.

Barnrättsperspektiv

Stadsdelsförvaltningen bedömer att kemikalieplanen tar tillvara barnrättsperspektivet i och med att barn identifieras som en särskilt känslig grupp som ska skyddas från skadliga kemikalier.

Tillgänglighet

Stadsdelsförvaltningen ser en viss risk för minskad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i arbetet med att byta ut ytor med platsgjutet gummi mot mer naturliga material. Stadsdelsförvaltningen vill lyfta vikten av att alternativa material som också uppfyller krav på tillgänglighet undersöks. Klimat och miljö Förslaget till ny kemikalieplan är en viktig del i att implementera Miljöprogram 2030 och gynnar därigenom stadens arbete med klimat och miljö.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2025 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remiss av förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2025–2031
3. Ärendet justeras omedelbart

Särskilt uttalande av Leif Söderström och Roine Löfgren (båda SD) se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att kemikalieplanen kortats ner med fokus på beskrivning av åtgärderna och att planen kommer att kompletteras med fördjupade texter och vägledningar. Förvaltningen har haft stor nytta av bland annat *Vägledning för hållbar vård och omsorg och Vägledning för kemikaliesmart förskola*. För att underlätta för verksamheterna ser förvaltningen behov av att fler vägledningar tas fram per verksamhetsområde och att implementering genomförs enligt liknande koncept.

Förvaltningen anser att fortsatt stöd och råd från kemikaliecentrum är en viktig förutsättning vid genomförande av åtgärder i kemikalieplanen såsom upphandling, inköp och utfasning av artiklar som innehåller utfasningsämnen. I förvaltningens verksamheter finns även behov av grundläggande såväl som specialiserade utbildningar om kemikaliefrågor som med fördel arrangeras av miljöförvaltningen.

Det är också positivt att kemikalieplanen genomgående särskilt lyfter barn, unga, gravida och andra särskilt utsatta grupper.

Förvaltningen bedömer att genomförande av åtgärder i kemikalieplanen med minskad användning och spridning av skadliga ämnen innebär förbättringar för miljön och människors häls

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Johan Nilsson m.fl. (M) och Henrik Falk (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Robin Nilsen (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Runar Finnman (SD), se Reservationer m.m.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ser positivt på Stockholms stads kemikalieplan 2025–2031 då den innehåller högt uppsatta mål och höga ambitioner. Förvaltningen anser att Kemikalieplanen klargör åtgärdsområden och prioriterade fokusgrupper samt riktning, uppdrag och ansvarsförhållanden för stadens förvaltningar och bolag. Åtgärder som beskrivs är relevanta. Ett önskemål förvaltningen har är upprättandet av uppföljningsmallar som svarar mot de grundmallar för avtal, t.ex. inom måltider och lokalvård. I mallarna listas krav där förvaltningen saknar den specialkompetens som krävs för att följa upp. Önskvärt vore att uppföljningsmallen var tillgänglig direkt i Kommers. Stadens inköpssystem Agresso bör även utvecklas så vyerna kan anpassas utifrån verksamhet i syfte att dölja de produkter verksamheten inte får använda. Nedan listas förvaltningens synpunkter kring åtgärder:

Åtgärd 1.2 Ställa och följa upp kemikaliekrav i relevanta upphandlingar och avtal
Stöd och vägledning önskas.

Åtgärd 2.1. Ställa krav på innehåll och dokumentation av bygg- och anläggningsmaterial

Det finns utmaningar kring att helt undvika platsgjuten gummi och konstgräs helt då stadsdelsnämnden även ska erbjuda tillgängliga lekplatser. Stöd och vägledning önskas. Materialet loggas i byggvarubedömningen vid projektering.

Åtgärd 7.1. Utbilda samt genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för kemikaliesmarta förskolor, skolor och fritidshem.

Förskoleavdelningen ser positivt på åtgärden.

Utöver de listade synpunkterna föreslår stadsdelsnämnden utbildningsinsatser eller nätverk som samlar kompetens inom kemikalier och inköp på stadsdels- och fackförvaltningar i syfte att stärka kompetens och internt lärande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 maj 2025 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Pär Gustavsson (SD), se Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning har tagit del av remissen och vill särskilt lyfta följande delar rörande kemikalieplanen. Förvaltningen ser positivt på att göra kemikalieplanen digital eftersom det kommer underlätta i arbetet med att realisera planen. Det är också positivt att kemikalieplanen genomgående särskilt lyfter barn, unga och gravida medarbetare. Kemikalieplanens skrivningar om prioriterade kemikalier för utfasning ger stöd för förvaltningens fortsatta arbete med substituering och tydliggör kopplingen till arbetet med att inventera, dokumentera och rapportera i stadens kemikaliehanteringssystem, Chemsoft. Kemikalieplanen beskriver också utpekade ämnesgrupper för utfasning: PFAS, bisfenoler och ftalater samt mikroplaster. Här vore det önskvärt om kemikaliecentrum och miljöförvaltningen kan arbeta för att se till att produkter som innehåller utfasningsämnen tas bort från stadens inköpssystem så att det helt enkelt blir svårt att göra fel.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Åsa Nilsson Söderström (L) och Patrick Amofah (C), se Reservationer m.m.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till det nya förslaget om kemikalieplan och dess åtgärder och anser att kemikalieplanen går väl i linje med miljöprogrammets mål 6 Ett giftfritt Stockholm. Förvaltningen vill särskilt lyfta de framgångar som uppnåtts i kemikaliearbetet när insatser paketeras i koncept, såsom Kemikaliesmart förskola och Hållbar vård och omsorg. Sådana koncept gör arbetet mer lättillgängligt för förvaltningens verksamheter och ger dessa något konkret att förhålla sig till i sitt dagliga arbete.

Inköp och upphandling

Inköp och upphandling är ett utpekat insatsområde som dessutom står som strategiskt verktyg inom ramen för implementeringen av hela miljöprogrammet. Många inköpsområden som är utpekade i kemikalieplanen omfattas av centrala upphandlingar. Förvaltningens egna avtal omfattar fordon, måltider och städtjänster och här är kemikaliecentrumets stöd viktigt för att säkerställa att rätt kemikaliekrav ställs och hur de kan följas upp. Förvaltningen önskar ett centralt grepp för stadens ramavtal kring kemikaliefrågan. Upphandlingar behöver vara i linje med krav från kemikalieplanen för att förenkla inköpen av allt ifrån förbrukningstill bygg- och anläggningsmaterial. Exempelvis saknas sortiment för implementeringen av ”Vägledningen för hållbart vård- och omsorgsboende”, t.ex. flergångsalternativ.

Förvaltningen ser utmaningar med hur en stor del av kemikaliearbetet knyts till enskilda medarbetares val och kunskaper vid inköp. Arbetet blir sårbart eftersom det bygger på enskilda medarbetares kunskaper, medvetenhet och intresse att göra rätt och hållbara val. När grundläggande kunskap hela tiden behöver underhållas (genom kommunikations- och utbildningsinsatser) till följd av exempelvis personalomsättning blir det svårare att ta nästa steg i arbetet. I arbetet med att säkerställa rätt och hållbara inköp ser förvaltningen ett behov av att utveckla befintliga strukturer och system för att underlätta hållbara inköp som inte är avhängiga den enskilda medarbetarens medvetna val. Det stöd som staden tagit fram i form av de olika tipslistor vid inköp är användbara och en utgångspunkt för verksamheterna att göra hållbara val. Vidare ser förvaltningen behov av ett mer integrerat inköpssystem underlättar för verksamheterna och dess medarbetare att göra rätt genom att begränsa sortiment till det som verksamheterna faktiskt får köpa in utifrån gällande avtal och identifierade behov.

Kemikaliehantering och arbetsmiljö

Kemikaliehanteringen är dels koppad till vilka inköp som görs på verksamheterna, dels till deras förståelse för att detta handlar om krav inom ramen för arbetsmiljölagen och miljöbalken. Att arbeta i Chemsoft med inventering av märkningspliktiga produkter är ett kontinuerligt arbete som har utgångspunkt i vad lagstiftningen säger. Det finns en viss osäkerhet inom verksamheterna kring att inventeringen inte enbart gäller produkter som uppfattas som ”farliga”, utan omfattar alla märkningspliktiga

kemiska produkter. Att genomföra/fortsätta genomföra informations- och kunskapshöjande insatser om vad som är kemiska produkter och vad miljöbalken respektive arbetsmiljölagen säger är med andra ord viktigt. Här föreslår förvaltningen att det på ett tydligare sätt integreras i processerna kopplade till arbetsmiljö, såsom skyddsronder och arbetsmiljöutbildningar.

Bygg och anläggning

I och med att stadsdelsförvaltningarna pekas ut som byggande och anläggande nämnder så ser förvaltningen behov av att precisera denna roll i samverkan med kemikaliecentrumet. Kemikalieplanen kan på ett tydligare sätt beskriva hur stadens förvaltningar ska gå tillväga genom att förtydliga följande stycke ännu mer: ”hur kraven ska tillämpas i enskilda fall preciseras av berörda nämnder och bolag i dialog med kemikaliecentrumet. Det gäller även hur kraven kan användas när staden är hyresgäst hos externa fastighetsägare.” (s.17). Förvaltningen ställer krav på användningen av Byggvarubedomningen (BVB) vid sina projekteringar och strävar efter att arbeta mer systematiskt med dokumentation och uppsökning av material i BVB inom driften av parker och grönområden. Förvaltningen efterfrågar stöd i form av exempelvis en tydlig och lättillgänglig instruktion/handbok för användning av BVB i driftarbetet som berättar om hur BVB ska användas. Kemikaliecentrumet behöver samordna arbetet för att säkerställa kvalitet och likvärdighet i stadens olika förvaltningar. Utöver krav på användning av BVB är krav på miljökompetens och rutiner inte tydligt formulerat i förvaltningens befintliga avtal, vilket innebär att det kan dröja innan avtalen uppdateras för att förtydliga detta. Kravet anses vara svårt att följa upp därför efterfrågar förvaltningen stöd i detta arbete.

Förvaltningen ser ett behov av att åtgärd 2.3 Följa upp stadens kemikaliekrav på bygg- och anläggningsmaterial förtydligas. I dagsläget sker denna uppföljning genom att BVB används som verktyg för att säkerställa att kraven uppfylls. Det är därför oklart vad som ytterligare avses med åtgärden. Förvaltningen har årliga uppföljningar med entreprenör, men saknar fastställda rutiner för uppföljning av avtal där kemikaliefrågor ingår. Förvaltningen bedömer att det är sårbart om varje förvaltning och bolag ska utforma egna rutiner för granskning och uppföljning, och menar att det bör finnas gemensamma rutiner på stadsövergripande nivå för att säkerställa en enhetlig tillämpning.

Förvaltningen anser att det kvarstår oklarheter kopplade till åtgärd 7.3 Inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar, skolgårdar, lekplatser och parklekar kring vem/vilka som bär ansvaret för inventeringen. Ungefär hälften av förvaltningens förskolelokaler/gårdar befinner sig hos privata fastighetsägare och den föreslagna kemikalieplanen beskriver inte hur ansvaret ser ut i dessa fall. Även begreppet ”fastighetsägare” är inte alltid lämpligt när det gäller parklekar och lekplatser. Förvaltningen anser åtgärden som görbar och en grund för framtida ombyggnad och renovering, men den är både tids- och kunskapskrävande (avseende ”material som misstänks kunna innehålla skadliga kemikalier”).

Reflektion kring barnrätts- och jämställdhetsperspektiv

Ett barnrätt- och jämställdhetsperspektiv har beaktats i framtagandet av kemikalieplanen, vilket förvaltningen ställer sig positivt till. Eftersom barn och unga är extra känsliga för påverkan från kemiska ämnen är det positivt att kemikalieplanen lyfter barn och ungas vardag som ett prioriterat insatsområde. Genom att rensa varor, material och produkter som innehåller farliga kemikalier där barn och unga vistas vi, såsom förskolor, fritidsverksamheter och lekplatser, får de en mer hälsosam miljö att vistas i utan skador på deras utveckling och hälsa från kemikalier. Då ofödda barn är särskilt sårbara för kemiska ämnen lyfter kemikalieplanen kvinnor i fertil ålder som ett prioriterat insatsområde. Genom att arbeta för minskad användning av farliga kemikalier med fokus på kvinnodominerade arbetsplatser bidrar föreslagen kemikalieplan inte bara till att skydda arbetstagarnas hälsa, utan också till att minska risken för fosterskador. Förvaltningen välkomnar att gravida kvinnor lyfts som en särskilt känslig grupp i kemikaliearbetet men anser att det är oklart hur åtgärd 7.3 Genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser konkret adresserar denna målgrupp. Vägledningarna för Hållbara kontor och Hållbara vård- och omsorgsboenden är breda och omfattar flera områden utöver kemikaliefrågan och här finns en risk att kopplingen till gravida kvinnor upplevs som otydlig. Förvaltningen ser gärna att frågan om skydd för gravida kvinnor konkretiseras ytterligare.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2025 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Charlotta Schenholm (L), Henrik Sjölander m.fl. (M) och Anette Nordvall (C), se Reservationer m.m.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar den nya kemikalieplanen, och ser fördelar med att publicera planen på intranätet för att successivt kunna utveckla och fördjupa olika områden. Länkar till allt som hänvisas till i programmet gör att det blir lätt att hitta informationen. Om planen också omsätts i lathundar och mallar så att det underlättar i arbetsprocesserna skulle det vara positivt. Bland annat åtgärdsområde 1: Upphandling och inköp kräver mycket kunskap och stöd för att kunna omsätta kravet om att minska de prioriterade områdena PFAS, Bisfenoler och Ftalater i inköpta produkter, varor och tjänster, i praktiken. Också utbildning är viktigt. Förskolan önskar en precisering av vilka yrkesgrupper som bör få utbildning om kemikalier. För att kunna ta steg framåt ser man att det inte bara är pedagoger som behöver utbildas utan även kockar, administratörer, lokalintendenter och andra övergripande funktioner som arbetar med förskolan. Förvaltningen behöver även stöd från Kemikaliecentrum i arbetet med att kartlägga kemikalier i utomhusmiljön på förskolorna i samverkan med

fastighetsägarna. Detta gäller särskilt mindre fastighetsägare som bostadsrättsföreningar med begränsade resurser och kompetens.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Petra Gardos Ek m.fl. (M), Christina Messick m.fl. (L), Daniele Fava m.fl. (C) och Carl Häggqvist (KD), se Reservationer m.m.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på den föreslagna kemikalieplanen. Varje nämnd och bolag är ansvariga för sitt eget arbete, men specialistkompetens krävs för att göra korrekta bedömningar och avvägningar för dessa frågor. Komplexiteten i kemikaliearbetet underlättas därför av det stöd som förvaltningen får från kemikaliecentrum på miljöförvaltningen som sprider kunskap, ger råd och vägledning. Utöver Kemikalieplanen har exempelvis ”Vägledning för kemikaliesmart förskola”, ”Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi” och ”Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast” varit förvaltningen till stor nytta under åren i att skapa aktiviteter och förväntade resultat i verksamhetsplan. Förvaltningen önskar att ett centralt grepp tas för stadens ramavtal kring kemikaliefrågan. Upphandlingar behöver vara i linje med krav från kemikalieplanen för att förenkla inköpen av allt ifrån förbruknings- till bygg- och anläggningsmaterial. Idag saknas exempelvis sortiment för implementeringen av ”Vägledningen för hållbart vård- och omsorgsboende”. Vidare anser förvaltningen att stadens inköpssystem Agresso bör utvecklas så att vyerna kan anpassas utifrån verksamhet och så att produkter som verksamheten inte ska använda inte heller syns i inköpssystemet. Ännu bättre vore enligt förvaltningen om vyerna som en verksamhet ser är samma som de har identifierat behov av, ska använda och som finns i verksamhetens kemikalielista i chemsoft.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Kristina Lutz m.fl. (M), Lena Kling (L) och Karro Olofsson (C), se Reservationer m.m.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Varje nämnd och bolag är ansvariga för sitt eget arbete, men specialkompetens för att göra korrekta bedömningar och avvägningar krävs för dessa frågor. Komplexiteten i kemikaliearbetet underlättas därför av det stöd som förvaltningen får från kemikaliecentrum på miljöförvaltningen som sprider kunskap, ger råd och vägledning. Utöver Kemikalieplanen har exempelvis Vägledning för kemikaliesmart förskola, Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi och Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast varit förvaltningen till stor nytta under åren i att skapa aktiviteter och förväntade resultat i verksamhetsplan. Förvaltningen har de senaste åren bland annat verkat för en korrekt hantering av stadens kemikaliehanteringssystem Chemsoft för att säkerställa minskad mängd skadliga kemiska ämnen i verksamheterna. Förvaltningen har vidare genomfört två inventering av parker, verksamheter och på badplatser gällande fallskydd och konstgräs respektive förekomsten av kreosot och lekutrustning. Resultaten från inventeringarna har resulterat i att åtgärder genomförts och fungerar som underlag inför framtida upprustningar. Där förvaltningen önskar ett centralt grepp är i de ramavtal som stadens upphandlar. Upphandlingar behöver vara i linje med krav från kemikalieplanen för att förenkla inköpen av allt ifrån förbruknings- till bygg- och anläggningsmaterial. Exempelvis saknas sortiment för implementeringen av Vägledningen för hållbart vård- och omsorgsboende.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2025 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och lämnar det som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M), Conny Gabrielsson (L) och Alice Vestin (C), *se Reservationer m.m.*

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 mars 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till föreslagen kemikalieplan och utpekade åtgärder. Att kemikalieplanen har ett särskilt fokus på sårbara grupper och utfasningen av särskilt hälsovådliga och svårnedbrytbara ämnen är mycket positivt och utgör en viktig förutsättning för att bidra till miljöprogrammets mål om ett giftfritt Stockholm.

Förvaltningen ser att kemikaliecentrum kommer spela en avgörande roll för arbetet med att implementera den föreslagna kemikalieplanen. Såsom lyfts i kemikalieplanen saknas ofta den spetskompetens som krävs för att göra kemikalierelaterade avvägningar och bedömningar ute i förvaltningarna. Att kunna få råd och vägledning, stöd i upphandlingar och kompetenshöjande insatser från kemikaliecentrum är därför av stor vikt.

Förvaltningen ser en utmaning i att, i enlighet med föreslagen åtgärd 1.2 och 2.3, lyckas följa upp ställda kemikaliekrav under avtalstiden. Ansvar för denna typ av uppföljning ligger på verksamheterna själva, som ofta saknar tid, resurser och tillräcklig spetskunskap för att kunna följa upp kraven på ett tillfredställande sätt. Här ser förvaltningen ett behov av stöd från kemikaliecentrum.

Barnkonsekvensanalys

Barn och unga är extra känsliga för påverkan från kemiska ämnen och förvaltningen ser därför mycket positivt på att föreslagen kemikalieplan lyfter barn och ungas vardag som ett prioriterat insatsområde. Att, i enlighet med föreslagen kemikalieplan, fasa ut farliga kemikalier från stadens verksamheter innebär att barn och unga får en mer hälsosam miljö att vistas i, exempelvis på förskolor, skolor och lekplatser. Detta minskar risken för exponering för ämnen som kan skada deras utveckling och hälsa.

Jämställdhetsanalys

Särskild hänsyn behöver tas till gravida kvinnor, eftersom barn är som allra mest sårbara för kemiska ämnen när de ligger i magen. Förvaltningen ser därför mycket positivt på att föreslagen kemikalieplan lyfter kvinnor i fertil ålder som ett prioriterat insatsområde. Genom att arbeta för minskad användning av farliga kemikalier med fokus på kvinnodominerade arbetsplatser bidrar föreslagen kemikalieplan inte bara till att skydda arbetstagarnas hälsa, utan också till att minska risken för fosterskador. Föreslagen kemikalieplan har dock också ett fokus på att minska användningen av farliga kemikalier inom bygg- och anläggningssektorn – en traditionellt mansdominerad bransch. Kemikalieplanen bidrar därmed till en säkrare och mer hälsosam arbetsmiljö för alla.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2025 följande.

Södermalms stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C), Jonas Nilsson (M), Mikael Igelström (M), Therese Lindgren (M) samt Anne-Lie Elfén (L), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Erik Ehls (KD), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Varje nämnd och bolag är ansvariga för sitt eget arbete, men specialkompetens för att göra korrekta bedömningar och avvägningar krävs för dessa frågor. Komplexiteten i kemikaliearbetet underlättas därför av det stöd som förvaltningen får från kemikaliecentrum på miljöförvaltningen som sprider kunskap, ger råd och vägledning. Utöver Kemikalieplanen har exempelvis ”Vägledning för kemikaliesmart förskola”, ”Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi”

och ”Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast” varit förvaltningen till stor nytta under åren i att skapa aktiviteter och förväntade resultat i verksamhetsplan. Förvaltningen har de senaste åren bland annat verkat för en korrekt hantering av kemikalier, samt uppdatering av verksamheternas kemikalieinnehav i stadens kemikaliehanteringssystem Chemsoft. Detta för att säkerställa minskad mängd skadliga kemiska ämnen i verksamheterna. Detta arbete är ständigt pågående. Förvaltningen önskar ett centralt grepp för stadens ramavtal kring kemikaliefrågan. Upphandlingar behöver vara i linje med krav från kemikalieplanen för att förenkla inköpen av allt ifrån förbrukningstill bygg- och anläggningsmaterial. Stadens inköpssystem Agresso bör utvecklas så vyerna kan anpassas utifrån verksamhet, så produkter verksamheten inte får använda heller inte syns i inköpssystemet. Ännu bättre vore om vyerna som en verksamhet ser är samma som de identifierat har behov av, ska använda och som finns i verksamhetens kemikalielista i chemsoft.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 10 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen anser, i likhet med bolagen, att uppdelningen i de sju olika åtgärdsområdena, som syftar till att tydliggöra innebörd och ansvar är välkommen. Det är även fördelaktigt att programmet överensstämmer med miljöprogrammets tidshorisont och upplägg med tydliga åtgärder och ett tydligt ansvarstagande. Det är värdefullt att fokus ligger på att fasa ut svårnedbrytbara ämnen som PFAS, ftalater och bisfenoler, även om ett par dotterbolag efterfrågar en mer konkret vägledning kopplat till dessa ämnen. Bostadsbolagen uppskattar att planen ger en tydlig vägledning kring bedömning av byggvaror med koppar i kontakt med vatten. De betonar även vikten av att Byggvarubedömningens loggböcker används och underhålls. Att uppmuntra till att testa och utvärdera nya materiallösningar ses som ett konstruktivt inslag och behovet av erfarenhetsåterföring i det arbetet bör särskilt lyftas fram. Koncernledningen välkomnar att bygg och anläggningsmaterial i första hand ska uppnå nivån ”rekommenderas”. Flera bolag framhåller betydelsen av tydliga krav i upphandlingar och en systematisk uppföljning för att minska kemikalieanvändningens miljöpåverkan. Det behövs en tydlig vägledning till bolag och nämnder i som köper in produkter, varor och tjänster från avtalen så att de kan välja de alternativ som har minsta möjliga kemikalierisker i förhållande till den kostnad de medför, både på kort och lång sikt. Koncernledningen betonar därför behovet av samordning inom staden, särskilt när det gäller likartade kemikaliekrav och uppföljning, eftersom det ofta är resurskrävande. Att Kemikaliecentrum föreslås ge stöd i form av vägledning, utbildning, rådgivning och riktlinjer för uppföljning ses som avgörande, särskilt för de mindre bolagen inom koncernen Stockholms Stadshus AB. Avslutningsvis välkomnar koncernledningen att kemikalieplanen samverkar med andra strategiskt viktiga dokument, såsom avfallsplanen, dagvattenstrategin, klimathandlingsplanen samt planerna för plastanvändning och cirkulärt byggande.

Underremisser

St Erik Markutveckling AB

S:t Erik Markutveckling AB:s uppdrag är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling till bostäder och arbetsplatser samt bedriva aktiv förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolagets fastighetsbestånd är i huvudsak förvärvat i stadsutvecklingssyfte. Bolaget driver även ett större ombyggnadsprojekt i det gamla Prippsbryggeriet i Bromma, där återbruk, hållbara materialval och miljösanering är i fokus. Som planen anger är varje verksamhet inom staden ansvarig för sitt eget miljöarbete, men alla verksamheter kan inte ha den specialkompetens som behövs för att göra relevanta bedömningar och avvägningar i dessa frågor. Därför kan kemikaliecentrum på miljöförvaltningen stödja arbetet med dessa frågor i nämnder och bolag. S:t Erik Markutveckling AB är ett litet bolag med få personella resurser. Bolaget noterar att bolagets verksamhet faller in under flertalet av kemikalieplanens verksamhetsområden och ser ett stort behov av stöd från kemikaliecentrum inom dessa områden. Bolaget ser positivt på stadens kemikalieplan och håller med om att den är ett viktigt steg mot ett hållbart Stockholm.

Stockholm Parkering AB

Stockholm Parkering stödjer miljöförvaltningens förslag om att förkorta kemikalieplanen och fokusera på beskrivande åtgärder kopplade till målen i miljöprogrammet. I övrigt har bolaget inga ytterligare synpunkter.

AB Stockholmshem

Bolaget ställer sig positivt till kemikalieplanen och de åtgärder och förslag som redovisas där. Bolaget anser att förslaget är väl genomarbetat och har en tydlig struktur för vem som är ansvarig för vilka åtgärder samt vilket år som åtgärderna ska vara genomförda. Vidare ser bolaget positivt på att databasen Byggvarubedömningen (BVB) fortsatt har en viktig roll avseende loggning av byggmaterial med innehåll av kemikalier. Bolaget saknar dock vägledning och ser brister avseende kemikalierna PFAS, Ftalater Bisfenol. Här anser bolaget att tydligare direktiv behöver implementeras för uppföljning då handlingsplanen sträcker sig över en lång tid. Här skulle bolaget önska en tydligare skrivning kring ämnena som presenteras. Kompositmaterial är vanligt inom byggbranschen och bolaget anser att detta behöver granskas vidare. Komplexa produkter med flera ingående komponenter blir problematiska ur såväl ett cirkulärt perspektiv som ur ett avfallsperspektiv. Bolaget anser att detta bör lyftas tydligare då handlingsplanen ska gälla en längre tid framåt. Bolaget samarbetar gärna med Miljöförvaltningen kring utfasningen av aktuella kemikalier som presenteras i handlingsplanen. Utfasningen bör i möjligaste mån ske i takt med att befintlig utrustning uppnår sin tekniska livslängd, så att inte fullt fungerande anläggningar behöver skrotas om de inte går att konvertera. Bolaget anser att en handlingsplan av detta slag tydligt behöver specificera hur hanteringen av de

kemikalier som omfattas ska genomföras, för att bidra till en effektiv utfasning samt bidra till att uppnå det nationella målet om en giftfri miljö.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Allmänt

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att kemikalieplanen har reviderats med en längre tidshorisont likt miljöprogrammet. Kemikalieplanens upplägg är bra med tydliga åtgärder och fördelat ansvar.

De flesta av åtgärderna i kemikalieplanen genomförs i viss utsträckning redan idag genom ett systematiskt arbete med upphandling, avtalsuppföljning och bedömning av kemikalier med hjälp av Stockholm Vatten och Avfalls kemikalieråd. En ökad ambitionsnivå och ett mer proaktivt arbete med åtgärderna, så som utfasning av oönskade ämnen inom den egna verksamheten och hos leverantörer, skulle innebära ett behov av ökade personresurser.

Det skulle behövas en översyn av begreppen kemikalier, kemiska produkter och kemiska ämnen så att lika termer används för samma sak i hela dokumentet. Detta blir särskilt påtagligt på sidan 22: De kemiska ämnen och blandningar som uppfyller kriterier för att klassificeras som farliga ska vara märkta när de släpps ut på marknaden. De kemikalierna benämns som märkningspliktiga. Systemet underlättar för stadens verksamheter att ha kontroll på användningen av kemiska produkter olika delar av verksamheten. Det ger även nämnder och bolag en överblick över den egna kemikalieanvändningen.

Bolaget efterlyser ett resonemang om ställningstagande för de fall då material innehåller ämnen (exempelvis PFAS och bisfenoler) som ska fasas ut men dessa är bundna i materialet och inte läcker ut. Här finns målkonflikter mellan giftfria material och att kunna tillämpa resurs- och klimateffektivare metoder eller att kunna uppfylla krav på avloppsrening.

Bolaget skulle gärna se en komplettering med en beskrivning av hur staden ska arbeta för att lagkrav ska uppfyllas gällande innehåll av farliga ämnen enligt REACH, RHOS-direktivet och Miljöbalken. Det gäller bland annat lagkrav för att göra produktvalsanalys, undvika och byta ut farliga ämnen samt ha dokumentation. Många varor inom till exempel elektronik och installation är undantagna Byggvarubedömningen (BVB) och då riskerar anläggande bolag att missa produktvalsanalyser och insamling av dokumentation som ska finnas tillgänglig. Samma sak gäller vid användning av produkter som omfattas av BVB-kraven men ännu inte är bedömda där.

Inledning

Sidan 3. Då staden även arbetar med Agenda 2030 vore en koppling till Agenda 2030 lämplig i denna handlingsplan.

I den gröna rutan tas *klassificering* upp. Det skulle vara bra att förklara begreppet för mindre insatta läsare.

Lednings- och uppföljningsansvar

Sidan 5. Bolaget ser positivt på att åtgärderna i kemikalieplanen ska följas upp i stadens integrerade ledningssystem (ILS). En effektiv uppföljning bygger också på att det finns en tydlig rapportering mot miljöprogrammet och dess handlingsplaner i ILS-webb.

Idag ser stadens verksamheter inte sitt eget sammantagna arbete (indikatorer och aktiviteter) i ILS med utgångspunkt från målen i miljöprogrammet. Därför är det svårt att få helhetsbilden för bolagets arbete mot miljöprogram och handlingsplaner i ILS-webb.

Prioriterade ämnen

Urval som bygger på egenskaper

Sidan 6. Bolaget anser att det är bra och ändamålsenligt att inriktningen för Stadens Kemikalieplan med egenskapskriterier istället för specifika ämneslistor.

Sidan 7 första punkten. Då det inte är bara REVAQ certifieringen som styr uppströmsarbetet, utan även andra regelverk och krav, bör denna hänvisning REVAQ-tas bort. Bolaget begär endast in handlingsplaner av anslutna företag då kännedom finns om risker med användning av oönskade ämnen. Förslag till att ändra till:

"Exempelvis begär Stockholm Vatten och Avfall som en del av sitt uppströmsarbete in handlingsplaner när det finns kännedom om anslutna företag som använder utfasningsämnen och andra utpekade ämnen på ett sätt som innebär att de riskerar att hamna i avloppet."

Lokalt utpekade ämnesgrupper: PFAS, bisfenoler och ftalater samt mikroplaster

Sidan 8. I andra stycket efter rubriken nämns en underlagsrapport. Här vore det bra om det framgår var denna rapport finns att hitta.

PFAS

Sidan 8. PFAS-polymer finns i membranen, som används i den nya avloppsreningstekniken Henriksdals reningsverk. Stockholm Vatten och Avfall har gjort analyser av PFAS i gamla linjer utan membranteknik och i nya med membranteknik. Halterna är likvärdiga eller lägre med membranen, vilket indikerar att det inte sker något släpp av PFAS från membranen. Detta är också en garanti från leverantören. Inte heller vid rengöring av membranen visar analyserna på förhöjda PFAS-halter. Tillverkarens utfasningsarbete drivs av konsumenterna men också av det förslag på ett brett förbud av PFAS som just nu granskas av vetenskapliga kommittéer och Echa. Bolagets analys är dock att det behövs längre tid än perioden för kemikalieplanen, för att byta ut materialet i membranen.

Sid 9. Gällande spridning till vattenmiljön önskar Stockholm Vatten och Avfall följande tillägg: "Förorenat grundvatten läcker sedan i sin tur in i avloppsledningsnätet och leds vidare till reningsverket och påverkar där både det renade avloppsvattnet och slammet som sedan recirkuleras". För att minska PFAS i grundvattnet behöver uppströmsarbete och marksanering ske på de platser där PFAS ansamlats i marken.

Bisfenoler

Sidan 9. Användning av bisfenol vid relining av avloppsrör och i epoxilack för korrosionsskydd kommer ta tid att förändra. Bolaget arbetar för att påverka marknaden. Men Stockholm ligger långt före tillverkarna i Europa, som inte arbetar med frågan i den nivå och takt som skulle behövas för att uppnå målsättningen i kemikalieplanen. Här saknas ett resonemang om undantag för denna och liknande situationer.

Ftalater

Sidan 10. Som exempel på varor som innehåller ftalater kan även tunnelduk tas upp. Dessa förekommer i stor mängd på spridda platser inom stadens anläggningar.

1. Upphandling och inköp

Sidan 11. Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att uppföljning av ställda krav finns med i åtgärderna. Detta leder till att leverantörer och entreprenörer ställer om i högre grad. Men det innebär också ett stort behov av resurser för att genomföra uppföljningarna.

Sidan 11 första stycket. Då möjligheten till återbrukade och återvunna material tas upp skulle det också vara bra att ta upp behovet av att säkerställa att dessa material inte innehåller skadliga ämnen som återförs till användning.

Prioriterade inköpsområden

Sidan 12. För Stockholm Vatten och Avfall är kemikalier i sig ett prioriterat inköpsområde och om det är likadant för fler verksamheter inom staden, borde detta läggas till. Kravställning på innehåll är av stor vikt inte minst vad gäller processkemikalier för dricksvattenproduktion och avloppsrening.

2. Bygg- och anläggningsmaterial

Sidan 16 fjärde stycket. Bygg- och anläggningsmaterial som används vid nybyggnad, ombyggnad, renovering och skötsel omfattas, det vill säga kraven gäller under hela byggnadens/anläggningens livscykel.

Det vore bra med en vägledning om hur entreprenörers kemikalier vid underhållsinsatser i stadens anläggningar ska dokumenteras. Det vill säga om det ligger på entreprenören att dokumentera dessa kemikalier eller om stadens verksamheter ska göra det och om det i så fall generellt sett är Chemsoft eller BVB

som bör användas för registrering.

Sidan 16 fjärde stycket. *Gränsdragningslistor för vilka materia/grupper som omfattas av kraven uppdateras regelbundet.* Här vore det också bra att beskriva hur uppdatering av gränsdragningslistan går till, om staden har en gemensam lista och vem som är ansvarig för den.

Sidan 17 högst upp. Det gäller även hur kraven kan användas när staden är hyresgäst hos externa fastighetsägare. Exemplifiera gärna vad detta kan innebära.

2.1 Ställa krav på innehåll och dokumentation av bygg- och anläggningsmaterial

Sidan 17. *Följande kemikaliekrav gäller:*

Här skulle behövas information om att varor som har "Undviks" eller ej finns bedömda i BVB behöver avvikelshanteras och godkännas för att få användas för att läsaren ska få hela bilden.

Sidan 17. *Koppar och zink i kontakt med vatten ska undvikas utom i slutna system.* Koppar finns i en del dricksvattenledningar och utifrån den kunskapen som finns idag finns inget behov utifrån dricksvattenkvaliteten att byta ut kopparrör i förtid. Bolaget uppfattar dessa rör som slutna system, som bör vara kvar tills en mer generell förnyelse av ledningsnätet ska ske i det aktuella området.

2.2 Ställa krav på miljökompetens och rutiner som understödjer kemikaliesmarta val av bygg- och anläggningsmaterial

Sidan 18. *Upphandlade konsulter och entreprenörer ska ha erforderlig miljöstyrning och kompetens för att kunna följa stadens kemikaliekrav. Avvikelser ska godkännas av beställande förvaltning eller bolag respektive av byggaktörens representant när det gäller krav som ställts i överenskommelse om exploatering.*

Här skulle det behövas mer information om kriterier för kravställning på kompetens. Är till exempel kraven i de gemensamma miljökraven tillräckliga? - "En redovisning av hur miljökompetensen säkerställs det vill säga vilken kompetens som finns med hänsyn till miljökraven och vilken kompetens som finns tillgänglig på plats."

2.4 Testa och utvärdera bygg- och anläggningsmaterial

Bolagets materialenhet testar och utvärderar VA-material till ledningsnätet och det finns sedan många år ett systematiskt arbete för detta. Bolaget har regelbunden kontakt med tillverkare av material till ledningsnätet i syfte att få ett mer hållbart material för våra behov i framtiden. En närmare samordning med Miljöförvaltningens Kemikaliecentrum skulle kunna utvecklas.

2.5 Främja innovation och digitalisering med fokus på bygg- och anläggningsmaterial

Bolagets materialenhet arbetar med innovation för material och metoder för ledningsnätet sedan många år tillbaka. Bolaget är med i olika projekt på EU-nivå

samt driver även projekt på egen lokal nivå med egna medel. Även här skulle en närmare samordning med Kemikaliecentrum kunna utvecklas.

3. Stadens kemikaliehantering

Sidan 21. En säker kemikaliehantering innefattar att förteckna kemiska produkter, hantera produkterna på säkert sätt samt att aktivt arbeta med att fasa ut skadliga ämnen. Här bör även läggas till: "Även kemiska risker som kan uppstå i verksamheten behöver finnas förtecknade enligt arbetsmiljöverkets föreskrifter om risker i arbetsmiljön" (AFS 2023: 10).

Sidan 21. *Alla verksamheter ska enligt produktvalsprincipen undvika att använda kemiska produkter som kan medföra risker för miljö eller hälsa. Produkterna ska ersättas med alternativ som medför mindre risker, om inte väldigt särskilda skäl föreligger.*

Det finns laboratoriekemikalier med risker för miljö och hälsa som är kopplade till en ackrediterad analysmetod, som är nödvändig för bolagets verksamhet. Då är kemikalierna svåra att byta ut utan att ackrediteringen förloras. Detta skulle kunna nämnas som ett särskilt skäl att inte ersätta produkten. Förslag att förtydliga och komplettera stycket till:

"Alla verksamheter ska enligt produktvalsprincipen endast använda kemiska produkter med så liten risk för miljö eller hälsa som möjligt. Produkter som används ska ersättas med alternativ som medför mindre risker, om inte väldigt särskilda skäl föreligger. Ett sådant skäl kan exempelvis vara att en viss laboratoriekemikalie är en förutsättning för en ackrediterad analysmetod som är nödvändig för en verksamhet."

Riskbedömning

Sidan 21. *Verksamheterna behöver därför också ha system för uppföljning inom ramen för sitt arbetsgivaransvar eller där ett utsläpp har eller hade kunnat skada allmänheten.*

Denna mening är oklar och skulle behöva formuleras om. Den verkar syfta på något annat än det som meningen innan handlar om, det vill säga arbetsmiljöansvar och rapporteringsskyldighet till Arbetsmiljöverket (AMV).

Digitalt kemikaliehanteringssystem

Sidan 22. *De kemiska produkter som främst används inom bygg- och anläggningsområdet och registreras i Byggvarubedömningen (BVB) behöver inte registreras i Chemsoft.*

Det bör förtydligas att arbetsgivaren utifrån arbetsmiljöverkets föreskrifter om risker i arbetsmiljön (AFS 2023: 10) ska förteckna kemiska risker inom verksamheten och att BVB inte täcker detta behov.

Sidan 22: Statistik om användningen av produkter med utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen tas fram och följs upp.

Idag påverkas statistiken av att klassificering ändras vartefter, vilket kan leda till en synbar ökning av utfasnings- och riskminskningsämnen som inte är faktisk. Det finns också ett beroende mellan antal utfasnings- och riskminskningsämnen och det arbete som utförs i verksamheten, både i omfattning och typ av arbete som utförs. Kanske går det att utveckla ett mer ändamålsenligt sätt att mäta? Eller göra mätningen relativ till verksamhetens omfattning?

3.2 Aktivt substituera kemiska produkter

Sidan 23. Nämnder och bolag ska byta sina kemiska produkter till mindre farliga alternativ. Produkter innehållande utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de ska fasas ut och inte användas alls. En särskilt prioriterad produktgrupp är laboratoriekemikalier med ämnen som har särskilt allvarliga egenskaper, speciellt om de används i skolan. En annan är produkter med PFAS, bisfenoler och ftalater, exempelvis fluorerade köldmedier. Förprioriterade riskminskningsämnen ska riskhantering göras för att produkter ska hanteras säkert, alternativt kan verksamheten överväga substitution.

Bolaget anser inte att laboratorieverksamhet i lokaler med utbildad personal med personlig skyddsutrustning, ändamålsenliga lokaler och fungerande avfallskedjor går att jämföra med laboratorieverksamhet i skolorna. En konsekvens av en hård utbytespolicy får effekter på vilka typer av samhällsviktiga kemiska och mikrobiologiska analyser som kan genomföras inom Stockholms stad. Nedläggning av viktiga analysmetoder skulle kunna påverka stadens totalförsvarsförmåga då dricksvattnets och det renade avloppsvattnets kvalitet inte längre skulle kunna säkerställas lokalt.

Laboratoriekemikalier finns inte som en produktgrupp och har därför inte några särskilda egenskaper. Bolaget föreslår att ändra skrivelsen till själva essensen - att barn/ungdomar inte ska utsättas för farliga kemikalier i skolan. Förslag till ändring av skrivelsen:

"Nämnder och bolag ska byta sina kemiska produkter till mindre farliga alternativ. En särskilt prioriterad produktgrupp är kemikalier och kemiska produkter som används i undervisning, speciellt om de används i skolan. En annan är produkter med PFAS, bisfenoler och ftalater, exempelvis fluorerade köldmedier. Produkter innehållande utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de ska fasas ut och inte användas alls. För prioriterade riskminskningsämnen ska riskhantering göras för att produkter ska hanteras säkert, alternativt kan verksamheten överväga substitution."

6.5 Genomföra övervakning av slam och avloppsvatten

Stockholm Vatten och Avfall ska genomföra miljögiftsövervakning i rätat avvattnat slam och avloppsvatten. Vilka ämnen som undersöks i slam och avloppsvatten styrs av reglerna för certifierings-systemet Revaq, slamdirektivet, avloppsdirektivet, prioämnesdirektivet, EPRTTR-förordningen och av behov som identifieras lokalt i staden.

Stockholm Vatten och Avfall lyder under VA-lagen (Lagen om allmänna vattentjänster 2006:412) som endast medger att VA-taxan används för att täcka kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-anläggningen. Därför vill bolaget ändra skrivelsen och koppla den till bolagets förmåga att uppfylla lokala behov:

"Stockholm Vatten och Avfall ska genomföra miljögiftsövervakning i rötat slam och avloppsvatten. Vilka ämnen som ska undersökas styrs av reglerna för certifieringssystemet Revaq, slamdirektivet, avloppsdirektivet och EPRTTR-förordningen. Stockholm Vatten och Avfall ska bidra efter förmåga i händelse av att staden identifierar lokala behov av ytterligare övervakning."

6.6 Utföra källspårning av skadliga ämnen och mikroplaster i miljön

Gällande källspårning så har Stockholm Vatten och Avfall endast förmåga att källspåra i de vattenströmmar som leder mot Lovö vattenverk, Norsborgs vattenverk inklusive Bornsjöintaget, Bromma Reningsverk och Henriksdals reningsverk. Detta bör förtydligas i "Medverkan/med stöd av".

7.5 Genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser *Sidan 33. Stadens verksamheter ska arbeta enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser - vård och omsorg respektive kontor.*

Här hänvisas med fördel till var dokumenten finns att hitta.

Svenska bostäder

Svenska Bostäder (nedan Bolaget) är positiva till de åtgärder och förslag som är framställda i den nya Kemikalieplanen. Bolaget anser att förslaget är väl genomarbetat och har en tydlig struktur för vem som är ansvarig för vilka åtgärder samt vilket år som åtgärden ska vara genomförd.

Bolaget är positivt till att planen innehåller en konkretisering av hur byggvaror som innehåller koppar i kontakt med vatten ska bedömas. Skrivningen om godkännande av byggvaror som i Byggvarubedömningen uppfyller "rekommenderas" nivå för bruksskedet ger en tydlig vägledning i hur kravet ska tolkas.

Bolaget har följande synpunkter:

Bolaget saknar vägledning i remissen kring robusta/homogena material och önskar en tydligare skrivning om vad som avses. Inom bygg och anläggning är exempelvis kompositmaterial vanligt och behöver granskas vidare. Vidare är även motsatsen;

komplexa produkter med flera ingående komponenter, problematiska ur både ett cirkulärt perspektiv och ett avfallsperspektiv. Detta bör lyftas tydligare och en diskussion bör föras i planen då den ska gälla till 2031.

Bolaget välkomnar ett samarbete med Miljöförvaltningen kring utfasningen av PFAS i F-gaser som finns i värmepumpar. Utfasningen bör i möjligaste mån ske i takt med att befintlig utrustning uppnår sin tekniska livslängd, så att inte fullt fungerande anläggningar behöver skrotas om de inte går att konvertera.

Bisfenol i relining

Bisfenol är ett av de ämnen som särskilt lyfts fram i kemikalieplanen med inriktning att det ska fasas ut ur stadens verksamhet. Relining av avloppsrör är ett effektivt sätt att förlänga livstiden på en byggnads avloppssystem och därmed slippa riva stammar och ytskikt. Metoden innebär en väsentlig minskning av klimatutsläpp i närtid jämfört med ett traditionellt stambyte, vilket också beskrivs i kemikalieplanen. Metoden används i nuläget och finns även med framåt i bolagets underhållsplan. Bolaget föreslår att texten kompletteras med att alternativ ska utvärderas och eftersökas samt att stadens Kemikaliecentrum får ett särskilt uppdrag kopplat till detta.

Micasa

Micasa Fastigheter tycker att det är viktigt att trycka på inomhusmiljöns betydelse för en hälsosam arbetsplats. Den är av betydelse inte enbart för barn och kvinnor i fertil ålder. Dock är risken vid exponering större för dessa grupper och bolaget skulle vilja se mer exemplifieringar avseende åtgärder för kvinnodominerade arbetsplatser (t.ex. vård- och omsorgsboenden) och skyddsåtgärder som kan vidtas inom dessa, likt de exemplifieringar som finns för redan födda barn.

Micasa Fastigheter anser att det är bra med Kemikaliecentrum som möjligt stöd vid upphandlingar och i projekt. Att kategoriskt låta alla bolagets krav och villkor i samband med upphandlingar eller projekt passera genom Kemikaliecentrum är dock inte realistiskt då detta kommer försena upphandlingsprocesser samt projekt och skapa en orimlig belastning för Kemikaliecentrum.

Bolaget tycker att det är bra med tydligheten i att Byggvarubedömningens loggböcker ska användas och underhållas för dokumentation och kunskap om fastigheternas miljömässiga status. Vi ser det också som positivt att vi uppmanas prova och utvärdera byggmaterial för att hitta bättre lösningar. Micasa Fastigheter vill gärna understryka vikten av erfarenhetsåterföring i samband med detta.

Stockholms hamnar

Stockholms Hamnar konstaterar att förslaget till Stockholms stads kemikalieplan 2025- 2031 i stora delar överensstämmer med Stockholms Hamnars inriktning för ett proaktivt kemikaliearbete. De områden i planen som särskilt berör Stockholms Hamnars verksamhet är de fyra första 1. Upphandling och inköp 2. Bygg- och anläggningsmaterial 3. Stadens kemikaliehantering och 4. Växtskyddsmedel.

Förslaget till ny kemikalieplan har kortats ner och fokuserar på att beskriva åtgärderna. Den beslutade planen kommer sedan att kompletteras med fördjupade

texter och vägledningar i en digital publicering på stadens webb. Stockholms Hamnar ser att detta upplägg möjliggör att hålla bakomliggande texter aktuella, men det är dock viktigt att all information är lättillgänglig. Det är bra att förutsättningar angående till exempel prioriterade ämnen ändå lyfts fram och beskrivs i inledningen av förslaget till kemikalieplan.

Stockholms Hamnar delar kemikalieplanens syn, att kravställande i upphandlingar samt uppföljning av kraven, är mycket viktiga arbetssätt för att minska miljöpåverkan från kemikalieanvändningen. Då utvecklingen på kemikalieområdet går snabbt krävs en hög kompetens för att berörda förvaltningar och bolag ska ha möjlighet att ställa rätt krav och även kunna främja utvecklingen av mer miljöanpassade material. Stockholms Hamnar vill i detta sammanhang framhålla vikten av ett samordnat arbete inom staden, till exempel avseende likartade kemikaliekrav och även stöd för en systematisk uppföljning som ofta är resurskrävande. Det är positivt att Kemikaliecentrum stödjer förvaltningar och bolag i substitutionsarbetet

SISAB

SISAB:s uppdrag är att tillhandahålla miljöer för barn och unga i skola och förskola. Dessa ska vara trygga, säkra, ändamålsenliga och hållbara och bolaget anser därför att kemikalieplanen är ett viktigt styrdokument.

Att utveckla utemiljöer med mer naturmaterial och grönska är en del av SISAB:s löpande uppdrag. SISAB har tillsammans med elever och utbildningsförvaltningen utvecklat 33 skolgårdar sedan 2015. Målsättningen med projekten har varit att säkerställa elevinflytande samt öka förutsättningarna för rörelse utomhus, inkludera tillgänglighet, gynna biologisk mångfald och samtidigt anpassa gårdarna för ett förändrat klimat genom svalkande grönska och genomsläppliga material. Under sommaren planeras nu årets skolgårdsprojekt där målet är att skapa gröna miljöer som lockar fram upptäckarlust och kreativ lek hos skolbarnen.

SISAB arbetar exempelvis med återbruk av naturmaterial och under 2024 genomfört ett pilotprojekt med användandet av skogsmattor. Skogsmattan hämtas från skogsområden som ska avverkas och innehåller ljung, mossa, lingon och blåbär. På detta sätt får bolaget omgående en skogsmiljö för barnen och ett naturligt tillskott av biologisk mångfald samt en undervegetation för gårdens träd. Under föregående höst har plantering skett av bland annat 67 träd, 1 033 buskar och 57 klätterväxter.

Kemikalieplanen anger att fastighetsägare, i samråd med förskolor och skolor samt med stöd från Kemikaliecentrum, ska inventera förekomsten av konstgräs, platsgjutet gummi och andra misstänkta material inför ombyggnad eller renovering. Syftet är att identifiera material som kan innehålla skadliga kemikalier och därmed möjliggöra att mer hållbara och naturliga alternativ kan väljas. SISAB arbetar systematiskt med att identifiera olika marktyper – exempelvis konstgräs, fallskyddsgummi och andra beläggningar – i ritningar och modeller. Målet är att under 2026 kunna redovisa ytor och geografisk placering av dessa material i ett verksamhetssystem. Detta stärker möjligheterna till överblick, kontroll och strategiska beslut kring marktäckets sammansättning och lokalisering. I samma avsnitt (7.3) betonas även att

inventeringen ska ligga till grund för att välja naturligare material. SISAB har redan börjat ersätta konstgräsytor med träflis där det är lämpligt, vilket är ett exempel på hur inventeringsarbetet leder till konkreta, miljöförbättrande åtgärder i praktiken.

Förslag till kemikalieplan lyfter att parker, grönområden och andra liknande ytor ska skötas utan användning av växtskyddsmedel. SISAB efterlever denna riktlinje genom att avstå från kemisk bekämpning vid ogrärensning och använder i stället mekaniska och manuella metoder. Detta bidrar till minskad spridning av kemikalier i utemiljön och stärker arbetet med en giftfri förvaltning. Gällande risken att sprida mikroplaster under användningsfasen så tillämpar SISAB särskilda rekommendationer 3 (3) för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi i syfte att minimera negativ miljöpåverkan. Detta är en del i arbetet med att minska utsläpp av mikroplaster från fastigheter och utemiljöer.

SISAB har redan påbörjat arbetet med att ersätta konstgräsytor med träflis där det är lämpligt. Samtidigt ser bolaget att det även fortsatt kommer att behöva anläggas gummi- och konstgräsbeläggningar på idrotts- och lektytor inom SISAB:s bestånd. I dessa fall är bolaget dock noga med att välja material utifrån BVB:s kriterier för att säkerställa att miljö- och hälsopåverkan minimeras.

I förslaget till plan anges att bygg- och anläggningsmaterial ska uppnå minst totalbedömningen "accepteras", och i första hand "rekommenderas", i Byggvarubedömningen (BVB). Denna totalbedömning omfattar både innehålls- och livscykelkriterier. SISAB har i sina anvisningar tydliggjort att även gummibeläggningar och konstgräs endast får användas om de uppfyller dessa nivåer i BVB:s bedömning, vilket säkerställer att miljö- och hälsokrav integreras i materialvalen.

SISAB:s arbete med digital kartläggning, inventering och uppföljning av markmaterial stärker en hållbar och kemikaliesmart förvaltning. Genom att följa kemikalieplanens riktlinjer och använda BVB som stöd för materialval, säkerställs miljö- och hälsomässigt ansvarsfulla beslut.

Kemikalieplanen lägger en bra grund för de områden / ämnen som behöver prioriteras under rubriken "Prioriterade ämnen" och problematiken kopplade till dem. Kemikalieplanen kopplar även till stadens mål om ett giftfritt Stockholm.

Planen skulle kunna tydliggöra hur innehållet bidrar till att nå stadens mål om ett giftfritt Stockholm med fler konkreta åtgärder kopplade till PFAS, ftalater, bisfenoler.

Generellt skulle ett tydliggörande kring hur de åtgärder som föreslås i planen faktiskt ska göra konkret nytta för att minska spridningen av oönskade ämnen kunna förtydligas.

Åtgärder i kapitel 2 innebär i stort att SISAB ska arbeta vidare i enlighet med redan fastställda rutiner i BVB med bedömning av produkter, loggbokshantering och avstegshantering. Ett tydliggörande kring vad "särskild riskbedömning" innebär när

särskilt känsliga grupper exponeras genom urlakning eller emission från ett material vore önskvärt.

Kommunstyrelsens råd för agenda 2030

Kommunstyrelsens råd för agenda 2030:s yttrande daterat den 5 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm stads kemikalieplan 2025-2031 är den tredje i ordningen och utgår från Kemikalieplanens sju stycken konkreta områden:

- Upphandling och inköp
- Bygg- och anläggningsmaterial
- Stadens kemikaliehantering
- Växtskyddsmedel
- Tillsyn och kontroll
- Miljögiftsövervakning
- Särskilt känsliga grupper

Dessa områden är högst relevanta och är en logiskt prioriteringen av den komplexa kemikalieproblematiken. Arbetet med att hantera kemikalier i nämnder och bolag stöds av Stadens kemikaliecentrum, som mer specifikt har till uppdrag att sprid och tillhandahålla kunskap genom att bland annat medverka i stadens olika relevanta nätverk, ge råd och vägledning vid formulerande och uppföljning av kemikaliekrav i upphandlingar, samordna frågor om kemikalier i byggmaterial och ger stöd kring substitution av kemiska produkter. Detta anser rådet är en unik resurs, som gör att Stockholms stad ligger i framkant internationellt på området.

Rådet anser vidare att det är mycket klokt att kemikalieplanen utgår från Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO, som delar in farliga ämnen i två nivåer utifrån deras egenskaper – utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Det finns således en tydlighet i kemikaliearbetet att utfasningsämnen ska fasas ut från staden och att prioriterade riskminskningsämnen bara ska användas om man kan säkerställa att användningen är säker.

Rådet anser att det är mycket positivt att kemikalieplanen lyfter vikten av att genom grön upphandling och inköp driva på utvecklingen av hållbara alternativ tillsammans med leverantörer och andra aktörer. Planen visar vidare tydligt vilka inköpsområden som är prioriterade, vilket underlättar arbetet i nämnder och bolag.

Ett område som skulle kunna utvecklas är kemikaliesäkerhet i relation till den gröna omställningen. Samtidigt som en cirkulär ekonomi är nödvändig för att inte driva på klimatförändringen innebär utmaningar vad gäller kemisk exponering. Vad gäller hantering av elektronikavfall finns en risk för spridning av långlivade oönskade

kemikalier. På motsvarande sätt innebär den gröna omställningens vision att helt undvika byggavfall att byggmaterial för återanvändning och byggmassor kommer att hanteras i flera led, där material från äldre byggnader potentiellt kan vara förorenat med bl a PCB och asbest. Staden kan förebygga detta genom att inventera och dokumentera sitt fastighetsbestånd från aktuella perioder så att utförare kan vidta nödvändiga skyddsåtgärder. Behovet av att snabbt kunna agera i relation till oseriösa aktörer och att säkra kontrakt med aktörer med tillräcklig kompetens vad gäller kemikaliesäkerhet för allmän miljö och arbetsmiljö kommer troligen att öka allteftersom återvinningsbranschen växer och diversifieras. Omställningen till fossilfri energi kan komma att öka exponeringen för olika sällsynta metaller där effekter på människa är otillräckligt känd, vilket kan komma att ge ett ökat behov av hälsorelaterad miljöövervakning.

Vad gäller användningen av växtskyddsmedel är det positivt att Staden, vid skötsel av dess markytor, ska förhindra oönskad växtlighet genom i första hand förebyggande åtgärder och i andra hand mekaniska eller termiska metoder. Kemisk bekämpning ska övervägas först om det konstaterats att syftet med bekämpningen inte kan uppnås med några andra metoder. Denna tydliga princip gör det tydligt och lätt för nämnder och bolag att ”göra rätt”.

Rådet anser vidare att övervakningen av såväl hälsa som miljö beskrivs på ett mycket tillfredsställande sett genom att både yttre miljö och inomhusmiljö inkluderas.

Avslutningsvis vill rådet lyfta fram att det är positivt att Staden fokuserat på framförallt känsliga grupper, som barn, vilket innebär att insatser fokuserar på att från t.ex. skolor och förskolor säkerställa att farliga material rensas ut, köks- och serveringsutrustning innehållande PFAS och bisfenoler fasas ut, att en god lokalvård med miljömärkta och parfymfria kemiska produkter säkerställs, att förbrukningsartiklar utan kemikalierisker, kemikaliesmarta möbler, mattor och textilier väljs.

Sammanfattningsvis anser rådet att stadens kemikalieplan är relevant, framåtsyftande och i flera avseenden ligger i framkant, men pekar också på att det kan finnas utvecklingsområden beträffande kemikaliesäkerhet inom den gröna omställningen

Göteborgs stad

Göteborgs stads yttrandedaterat den 17 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen bedömer att Stockholms stad har tagit fram ett ambitiöst och relevant förslag till Stockholms stads kemikalieplan.

Förvaltningen ser det som en positiv utveckling att kemikalieplanens giltighetsperiod sträcker sig till 2031. Även om omställningen till en giftfri miljö är brådskande, är det samtidigt ett arbete som gynnas av långsiktighet och goda planeringsförutsättningar.

Utpekade ämnesgrupper

Miljöförvaltningen ser positivt på att bland annat PFAS lyfts fram särskilt som

utpekade ämnesgrupper, med tanke på deras extremt långlivade och negativa egenskaper för både miljö och hälsa. Samtidigt ser förvaltningen en viss risk i att verksamheter enbart fokuserar på de utvalda ämnesgrupperna, som utöver PFAS omfattar bisfenol, ftalater och mikroplaster. Det kan tolkas som att ambitionsnivån för arbetet med skadliga kemikalier begränsas, särskilt när andra utfasningsämnen inte omfattas på samma sätt. Denna avgränsning kan innebära en risk för att viktiga ämnesgrupper eller källor till farliga ämnen förbises. Det framgår inte helt tydligt om åtgärderna omfattar samtliga riskminskningsämnen och utfasningsämnen, eller om de enbart avser särskilt utpekade ämnesgrupper.

Göteborgs Stad är särskilt intresserade av att följa Stockholms stads arbete med PFAS och köldmedier då detta är en relativt ny fråga även för Göteborgs Stad. Arbetet innebär målkonflikter, och Göteborgs Stad ser ett behov av ett brett nationellt samarbete för att förflytta marknaden i rätt riktning.

Upphandling och inköp

Miljöförvaltningen ser positivt på att kemikaliekrav ställs vid upphandlingar för att minska mängden skadliga ämnen, samt att det finns åtgärder kopplade till detta. Det är även värdefullt att planen lyfter fram prioriterade områden för kravställning och att det finns fokus på uppföljning av de krav som ställs. Göteborg Stads erfarenhet är att när åtgärder i en plan tillskrivs samtliga nämnder och bolag utan en tydlig ansvarsfördelning, finns en risk att ansvarsförhållandena blir otydliga. När alla är ansvariga finns det en risk att ingen i praktiken tar ansvar. För att säkerställa ett effektivt genomförande bör det tydliggöras vem som är ansvarig för respektive åtgärd, och dessa aktörer bör även rapportera om genomförandet som en del av uppföljningen.

Stadens kemikaliehantering

Miljöförvaltningen ser positivt på att planen innehåller en åtgärd som innebär att Stockholms stads verksamheter ska inventera och dokumentera kemiska produkter i ett digitalt kemikaliehanteringssystem (för närvarande Chemsoft). Samtidigt ser vi en risk med att endast märkningspliktiga kemiska produkter omfattas. Det innebär att blandningar som inte är klassificerade som farliga, men som innehåller farliga ämnen, riskerar att utelämnas – trots att de kan innehålla utfasningsämnen i låg halt. Det är relevant att uppmärksamma detta för allergiframkallande ämnen, som kan ha en extra påverkan på barn och andra känsliga grupper.

För att stärka utfasningen av särskilt farliga ämnen och få en mer heltäckande överblick över den kemiska exponeringen i verksamheterna, bör åtgärden även inkludera ickeklassificerade blandningar som innehåller farliga ämnen i kraven på inventering och dokumentation.

Gemensamma utmaningar

Slutligen ser miljöförvaltningen att Göteborgs Stad och Stockholms stad delar flera ambitioner och utmaningar inom kemikaliearbete och förvaltningen ser fram emot att fortsatt samverka med Stockholms stad kring planen

IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

IKEM:s yttrande daterat den 12 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Inledning, sidan 3

I inledningen definieras begrepp som ”farligt” och ”skadligt”. Det är bra att Stockholms stad definierar detta tidigt i planen, men samtidigt är det olyckligt att man definierar egna begrepp som inte är i linje med de som används i lagstiftning. Framför allt begreppet ”skadliga ämnen” är mycket diffust och kan leda till godtyckliga tolkningar. Det underlättar förmodligen mycket för Stockholms stad att genomföra sin kemikalieplan, och för företag och näringsliv som ska leverera varor och tjänster till staden, om man håller sig till vedertagna definitioner och begrepp.

Prioriterade ämnen, sidan 6

Stockholms stad avser att använda Kemikalieinspektionens PRIO-guide som vägledning för genomförandet av kemikalieplanen. Detta är en bra guide, men det bör påpekas att PRIO-guiden samtidigt har brister då den enbart rangordnar ämnen utifrån faroklasser och inte faktiska risker eller väger in andra hållbarhetsaspekter. Det bör framgå i kemikalieplanen att man har för avsikt att utifrån PRIO-guiden göra aktiva riskbedömningar och även väga eventuella kemikalierisker mot andra hållbarhetsmål som staden har att förhålla sig till. Som ett exempel kan man nämna att enzymer som används i tvättmedel hamnar i gruppen ”utfasningsämnen” baserat enbart på dess faroklassificering i PRIO-guiden. Detta trots att risken vid användning av enzyminnehållande tvättmedel är mycket låg. Att mot bakgrund av PRIO-guiden kräva utfasning av enzymer från tvättmedel som staden handlar upp skulle därför kunna leda till större resursåtgång och ökad elförbrukning utan att kemikaliesäkerheten förbättras.

Utfasningsämnen, sidan 7

Staden hänvisar till SIN-listan för hormonstörande ämnen som ännu inte har en klassificering. IKEM vill påpeka att SIN-listan inte utgör en oberoende och vetenskaplig utvärdering av kemikalier, och att förlita sig enbart på den innebär viss godtycklighet. Hormonstörande klassificering har införts i CLP-förordningen, och ska tillämpas för ämnen från 1 maj 2025 och för blandningar från 1 maj 2026. Utöver det gäller vissa andra övergångstider. För att undvika godtyckliga beslut och förhålla sig till vetenskapliga data bör Stockholms stad i första hand hänvisa till CLP-förordningen. I brist på fullständig implementering av denna bör man använda samma modell som BASTA byggvarubedömningen gör när det gäller utvärdering av hormonstörande ämnen. Detta ger en mer vetenskaplig underbyggd bedömning än att

förlita sig enbart på SIN-listan, och underlättar för företag som redan förhåller sig till CLP-förordningen och BASTA:s kriterier.¹

PFAS, sidan 8 samt Kapitel 3.2 sidan 23

Det är bra att Stockholms stad pekar ut PFAS som ett särskilt utfasningsämne att ha ögonen på. Det finns många användningsområden där PFAS med relativt enkla medel kan ersättas av andra material eller substanser och där kravställning från Stockholms stad kan spela en viktig roll. Det bör dock påpekas att PFAS i nuläget är oersättligt i många tekniska och medicinska applikationer. Även om det är bra om Stockholms stad inventerar och bildar sig en uppfattning om var PFAS finns och efterfrågar PFAS-fria alternativ där det är möjligt, kan det behöva förtydligas i kemikalieplanen att det är långt ifrån möjligt att ersätta PFAS i exempelvis många medicinska användningar i dagsläget.

Ftalater, sidan 9 samt Kapitel 3.2 sidan 23

IKEM vill påpeka att det är mycket bra att man ställer krav på att PVC är fria från skadliga ftalater, men att man samtidigt inte diskriminerar PVC generellt. PVC-polymeren i sig är ofarlig och moderna PVC-material tillverkade i Europa ska inte innehålla ftalater som är begränsade enligt EU:s kemikalielagstiftningar.

Kapitel 5, sidan 25 ff

IKEM tillstyrker vikten av tillsyn för att säkerställa regelefterlevnad och högt skydd för hälsa och miljö. För att säkerställa att tillsynen är likvärdig i Stockholms stad som i andra kommuner och regioner i Sverige bör Stockholms stad aktivt samverka med Kemikalieinspektionen och prioritera kunskap och kompetensutveckling hos sina inspektörer.

Kapitel 7, sidan 31 På sidan 31 räknas ett antal insatser upp som är viktiga för att skydda särskilt känsliga målgrupper. Den första och den sista punkten i punktlistan väcker dock ett antal frågetecken; IKEM menar att rensa ut lösa material av PVC kan vara onödigt diskriminerande mot materialet PVC och inte lösa behovet av att skydda känsliga grupper. PVC-polymeren i sig är helt ofarlig. För att uppnå det skydd man vill åstadkomma bör det vara tydligt att det är PVC-material som kan innehålla skadliga eller begränsade mjukgörare som bör rensas bort och inte PVC-material generellt. IKEM menar också att begreppet ”kemikaliesmart” som används i den sista punkten är godtyckligt och intetsägande. För att göra punkten mer tillämplig bör man definiera vad man menar med ”kemikaliesmart”. Begreppet ”kemikaliesmart” förekommer också på andra ställen i kemikalieplanen.

Kapitel 7.1, sidorna 31 och framåt

I kapitel 7 redovisas ett antal åtgärder som går ut på att sprida information och utbilda barn, ungdomar, gymnasieskola och vuxenutbildning. Kemikaliekunskap är i många avseenden ett mycket komplext område där det sällan finns raka svar på vad som är farligt och ofarligt. IKEM vill betona vikten av att utbildning måste vara saklig och

¹ 1 Kriteriedokument – BASTA-systeme

vila på vetenskaplig grund för att inte späda på en onödig kemikalieoro i samhället. Det är en svår balansgång mellan att informera sakligt om kemikalierisker och skapa oro, och om balansen blir fel kan den orsaka mer skada än nytta. Därför vill vi påpeka vikten av att samla in fakta från flera oberoende aktörer, samverka med forskare från olika fält och ha en tät dialog med flera olika myndigheter för att kunna förmedla så vetenskapligt korrekt information som möjligt. I en utbildningsinsats är det också viktigt att förmedla lagstiftningens roll i ett kemikaliesäkert samhälle, och betona vikten av hur lagstiftning för exempelvis kemikalier, kosmetika och elektronik syftar till att skydda hälsa och miljö.

Region Stockholm

Region Stockholms yttrande daterat den 17 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Region Stockholm välkomnar att Stockholms stad tar fram sin tredje kemikalieplan, nu för perioden 2025–2031. Regionen bedömer att staden tar sitt ansvar för att fasa ut farliga ämnen och minska deras spridning. Indelningen i sju åtgärdsområden bedöms skapa ett systematiskt och robust arbetssätt som stödjer både den egna organisationen och upphandlade aktörer i uppföljningen.

Regionen välkomnar att Stockholm Vatten och Avfall AB i kemikalieplanen tilldelats uppföljningsansvaret för provtagning av dricks- och spillvatten. Provtagning av spillvatten bör dock även ske lokalt inom stadens egna verksamheter för att identifiera och åtgärda specifika utsläppskällor.

Mot bakgrund av kemikalieanvändningens geografiskt omfattande konsekvenser anser Region Stockholm att planen bör kompletteras med former för samarbete mellan länets kommuner, så att insatser kan samordnas och stödjas.

Malmö stad

Malmö stads yttrande daterat den 16 maj har i huvudsak följande lydelse.

Miljönämnden ställer sig positiv till Stockholms stads kemikalieplan 2025–2031 och ser fram emot att följa arbetet med att minska spridningen av mikroplast.

Miljönämnden anser att Stockholms stads kemikalieplan 2025–2031 utgör ett bra underlag för hur staden ska arbeta för målet ”Ett giftfritt Stockholm” i stadens miljöprogram samt det nationella målet ”Giftfri miljö”.

Miljönämnden tar också inspiration från förslaget om miljögiftsövervakning som är väl avvägt, men vill understryka vikten av att PFAS och mikroplaster ingår i miljögiftsövervakning, så att kunskapsnivån kan ökas i dessa frågor, även nationellt.

SWESIAQ – Swedish Chapter of International Society of Indoor Air Quality and Climate

SWESIAQ:s yttrande daterat den 7 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Vi i SWESIAQ tackar för inbjudan att komma med synpunkter på Stockholm stads kemikaliehanteringsplan. Vi ser mycket positivt på att inomhusmiljön har egen del i denna plan och att man planerar att genomföra övervakningsprogram på inomhussidan (punkt 6.1 i bilagan). Övervakningen planeras att genomföras i enlighet med miljöförvaltningens övervakningsprogram för inomhusmiljön, vilket som vi förstår främst inkluderar semi-flyktiga farliga kemikalier. Här vill vi lyfta fram att även andra mer flyktiga föroreningar kan vara viktiga att inkludera då dessa kan vara av vikt för utveckling av astma till exempel.

Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndighetens yttrande daterat den 11 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Upphandlingsmyndigheten ser positivt på att kapitel 1. Upphandling och inköp har ett strategiskt perspektiv och till exempel tar upp nya lösningar samt att det anges att Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier kan användas som utgångspunkt för de områden där sådana finns framtagna. Vi ser också positivt på att båda kapitlen 1. Upphandling och inköp och 2. Bygg- och anläggningsmaterial tar upp uppföljning av ställda krav under avtalstiden.

I kapitel 1. Upphandling och inköp finns hänvisning till interna dokument och samarbetsytor för mer detaljerad beskrivning av inköpsprocessen och miljökrav i Upphandlingsmyndigheten har inte haft möjlighet att lämna synpunkter på dessa delar då de inte ingått i remissunderlaget.

Västerås stad

Västerås stads yttrande daterat den 14 maj 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Planen innehåller en tydlig och ambitiös översikt av planerade insatser. Vi ser särskilt positivt på det systematiska arbetet med förskolan samt att det finns ett tydligt fokus på gravida kvinnor och foster.

Vi vill även lyfta vikten av tydligheten kring kravställning för produkter som sprids via avloppsnätet, uppföljning av avtal efter upphandling och riskbedömning av kemikalier utifrån ett arbetsmiljöperspektiv.

Värdefullt vore att lyfta fram en eventuell nationell samverkan, till exempel genom gemensamma checklistor, utbildningsmaterial eller erfarenhetsutbyte. Detta kan minska dubbelarbete och möjliggöra effektiv resursanvändning. Vidare föreslår vi att Stockholms stad tydliggör:

- När i tiden olika åtgärder ska genomföras
- Hur uppföljningen av effekter kommer att ske
- Hur – och i vilken omfattning - resultaten från arbetet kommuniceras till invånare och externa aktörer

En sådan transparens stärker det förebyggande arbetet och främjar förtroendet för kommunens miljöarbete

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande av Johan Kling (C), Per Rosencrantz m.fl. (M) och Christina Tufvesson (L)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Anne-Christine Carlberg (SD)

Stockholms stads nya kemikalieplan är ett viktigt initiativ för att säkra en trygg och hälsosam miljö för alla invånare. Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga skyddas från onödig exponering. Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholm stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas. Sverigedemokraterna vill också intensifiera

samarbetet med tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid.

Exploateringsnämnden

Särskilt uttalande av Anders Österberg m.fl. (S), Clara Lindblom m.fl. (V) och Lennart Tonell (MP)

Vi vill förtydliga att miljöförvaltningens rekommendation för konstgräs, platsgjutet gummi och gummigranulat togs fram år 2019 och att det i stadens budget för åren 2024 och 2025 står att rekommendationen ska tillämpas. I stadens miljöprogram anges att platsgjutet gummi i offentlig miljö ska fasas ut. Vidare står det att vid anläggning av nya ytor samt uppgradering av befintliga ytor ska miljövänliga, biologiskt nedbrytbara material vara norm samt att alternativen löpande ska undersökas. Barn är särskilt känsliga och sårbara för påverkan från den omgivande miljön eftersom deras organ och kroppar är under utveckling. Att som barn utsätts för riskfaktorer kan därför öka risken för negativa hälsoeffekter och förvärpa besvär av redan befintliga sjukdomar. I miljöprogrammet och den nya kemikalieplanen riktas därför särskilt fokus mot särskilt sårbara grupper, däribland barn, där ambitionen är att minska deras exponering för skadliga ämnen. I detta arbete omfattas bland annat lekplatsutrustning.

Särskilt uttalande av Dennis Wedin m.fl. (M) och Linn Bessner (C)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det

behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av André Nilsson (L)

Liberalerna välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025 - 2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål.

PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut

finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden.

Liberalerna prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen.

Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Fastighetsnämnden

Särskilt uttalande av Henrik Virro m.fl. (M), Hansi Karppinen (L) och Frank Hojem (C),

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Förskolenämnden

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål.

PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpa riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Alla barn ska ha rätt till en giftfri miljö. Det är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar i dag och i framtiden. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Idrottsnämnden

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L)

Liberalerna välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025 - 2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att

minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar.

Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden.

Liberalerna prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen.

Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD)

Stockholms stads nya kemikalieplan är ett viktigt initiativ för att säkra en trygg och hälsosam miljö för alla invånare.

Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga skyddas från onödig exponering.

Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholm stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas.

Sverigedemokraterna vill också intensifiera samarbetet med tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid.

Kulturnämnden

Särskilt uttalande av Isabel Smedberg Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl.(M)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att

minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar.

Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och

kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden.

Liberalerna prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen.

Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Yvonne Fernell Ingelström m.fl. (M)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Trafiknämnden

Särskilt uttalande av Torbjörn Erbe m.fl. (M), Sara Svanström (L) och Hamid Ershad Sarabi m.fl. (C)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål.

PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpa riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter.

Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande av Andréa Hedin med flera (M), Emil Rapp (L) och Claes Nyberg (C)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot

mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande av Hugo Laigar m.fl. (M)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut

dess ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Johan Duvdahl (C)

Centerpartiet välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden.

Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Centerpartiet anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att

förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Centerpartiet prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025- 2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Våra partier anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Liberalerna prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn

och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Peter Backlund (L), Gustav Johansson m.fl. (M) och Stefan Holm (C)

Liberalerna, Moderaterna och Centerpartiet välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Liberalerna, Moderaterna och Centerpartiet anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Våra partier vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Liberalerna, Moderaterna och Centerpartiet prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Emelie Wassermann (SD)

Stockholms stads nya kemikalieplan är ett viktigt initiativ för att säkra en trygg och hälsosam miljö för alla invånare. Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga

skyddas från onödig exponering. Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholm stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas.

Sverigedemokraterna vill också intensifiera samarbetet med tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Leif Söderström och Roine Löfgren (båda SD)

Stockholms stads nya kemikalieplan är ett viktigt initiativ för att säkra en trygg och hälsosam miljö för alla invånare. Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga skyddas från onödig exponering.

Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholm stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas.

Sverigedemokraterna vill också intensifiera samarbetet med tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Johan Nilsson m.fl. (M) och Henrik Falk (C)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade 'evighetskemikalier' som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande,

reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Robin Nilsen (L)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade 'evighetskemikalier' är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Våra partier anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av

den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser miljöförvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Liberalerna prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Särskilt uttalande av Runar Finnman (SD)

Stockholm Stads nya kemikalieplan har inkommit till nämnden och är en viktig sådan för att säkra en trygg och säker. Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga skyddas från onödig exponering. Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholm stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas.

Sverigedemokraterna vill också intensifiera samarbetet med tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Pär Gustavsson (SD)

Stockholms stads nya kemikalieplan är ett viktigt initiativ för att säkra en trygg och hälsosam miljö för alla invånare. Sverigedemokraterna ställer sig bakom ambitionen att minska farliga kemikalier i stadens verksamheter, men betonar betydelsen av konkreta åtgärder och effektiv uppföljning. För oss är det centralt att barn och unga skyddas från onödig exponering. Globaliseringen av leverantörskedjor försvårar ofta kontrollen av produktinnehåll, vilket understryker vikten av att Stockholms stad ställer tydliga krav, särskilt på import från länder utanför EU. Leverantörer som inte garanterar säkra varor bör uteslutas. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd Protokoll nr 7/2025 2025-05-22 Sverigedemokraterna vill också intensifiera samarbetet med

tillsynsmyndigheter som Kemikalieinspektionen och Tullverket för att stävja fusk och snabbt kunna identifiera oseriösa aktörer. Slutligen vill vi se tydligare uppföljning med effektiva sanktioner när regler överträds. Endast då kan vi upprätthålla respekten för stadens miljökrav och försäkra oss om att invånare i staden slipper utsättas för farliga ämnen. På så sätt värnar vi stockholmarnas hälsa, stadens ekonomi och en hållbar framtid

Järva stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Åsa Nilsson Söderström (L) och Patrick Amofah (C)

Liberalerna och Centerpartiet välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen Järva stadsdelsnämnd Protokoll nr 10/2025 2025-06-12 av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten.

Liberalerna och Centerpartiet anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Våra partier vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpa riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser förvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Liberalerna och Centerpartiet prioriterar att alla stockholmarna ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder,

påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Charlotta Schenholm (L), Henrik Sjölander m.fl. (M) och Anette Nordvall (C)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025- 2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" som är extremt svåra att bryta ner och som utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Det behövs skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar både för stockholmare i dag och framöver. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen för sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö. Vi vill också uppmana nämnden att öka ambitionen när det gäller att plastreducera så mycket som det bara går på Kungsholmen, alltifrån att ta bort utdelning av plastprodukter på nationaldagen till att fundera på utflyktspackningen och behovet av engångsprodukter när det gäller mat. Att även öka städningen i våra parker är viktigt. En ökad satsning på att informera medborgarna om vad en fladdrande plastpåse kan innebära för vår miljö om den inte tas hand på rätt sätt utan bryts ner i naturen, kan öka engagemanget om att ta hand om sitt skräp för att minska att plasten kommer ut i naturen.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Petra Gardos Ek m.fl. (M), Christina Messick m.fl. (L), Daniele Fava m.fl. (C) och Carl Häggqvist (KD)

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Våra partier anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser miljöförvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Våra fyra partier prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Kristina Lutz m.fl. (M), Lena Kling (L) och Karro Olofsson (C)

Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Våra partier anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd Protokoll nr 7/2025 2025-06-12 Vi vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpare riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser miljöförvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför understryka vikten av att nämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Vi prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M), Conny Gabrielsson (L) och Alice Vestlin (C)

Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025-2031. Vi vill dock fokusera på Stockholms stads hantering av PFAS, dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål.

PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där de kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt.

Våra partier vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpa riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av den ny och innovativ teknik och i samarbete med forskare och miljöexperter. Av praktiska skäl och för att kunna hålla information aktuell avser miljöförvaltningen placera en stor del av det handfasta innehållet i planen utanför det beslutade dokumentet. Det är lätt att förstå de fördelar med snabba ändringsprocesser och kortade beslutsvägar som förvaltningen eftersträvar men ledtider för politiska beslut finns för att möjliggöra granskning och ge legitimitet. Vi vill därför Skärholmens stadsdelsnämnd understryka vikten av att miljönämnden alltid är informerad om vad som görs i dess namn och att alla beslut eller avvägningar av politisk karaktär alltid föredras i nämnden. Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet prioriterar att alla stockholmare ska ha rätten till en giftfri miljö, detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen.

Vi uppmanar därför Stockholms stad att höja ambitionen sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C), Jonas Nilsson (M), Mikael Igelström (M), Therese Lindgren (M) samt Anne-Lie Elfvén (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att därutöver anföras:

Vi välkomnar att staden tar fram en ny kemikalieplan för åren 2025–2031. Vi vill dock fokusera ytterligare på Stockholms stads hantering av PFAS, eftersom dessa så kallade "evighetskemikalier" är extremt svåra att bryta ner och utgör ett stort hot mot både miljö och folkhälsa. Trots att den föreslagna planen har satt upp målet att minska användningen och spridningen av dessa ämnen, ser vi inte tillräckligt tydliga åtgärder eller prioriteringar för att nå detta mål. PFAS har under åren använts i allt från impregnering av textilier och kokkärl till släckskum vid brandövningar. Forskning visar att flera av dessa ämnen är cancerframkallande, reproduktionsstörande och skadar både djur och människor. Dessutom sprids PFAS lätt i miljön och ackumuleras i både vatten och mark, där ämnet kan stanna kvar under mycket lång tid. Att städa upp efter dessa utsläpp är inte bara tekniskt komplicerat utan också enormt kostsamt för staden. Trots de uppenbara farorna ser vi hur PFAS fortsätter att spridas inom Stockholms stad, bland annat genom dagvatten och avloppsvatten. Vi anser att staden måste ta ett mycket större ansvar för att fasa ut dessa ämnen och minska deras spridning. Enligt stadens egen kemikalieplan ska upphandlingar och inköp vara fria från PFAS och liknande ämnen, men uppföljningen och genomförandet av detta mål anser vi har varit otillräckligt. Våra partier vill se skärpt tillsyn och kontroll av verksamheter som riskerar att släppa ut PFAS i miljön, inklusive identifiering av de största utsläppskällorna. Vi ser även behovet av skarpa riktlinjer och krav vid upphandling av varor och tjänster med tydligt fokus på att eliminera PFAS. Det behövs även särskilda satsningar på att rena vatten och jord från PFAS, med hjälp av ny och innovativ teknik, i samarbete med forskare och miljöexperter. Vi prioriterar att alla stockholmare ska ha rätt till en giftfri miljö. Detta är inte bara en fråga om folkhälsa, utan också om rättvisa och ansvar. De mest utsatta grupperna, såsom barn och kvinnor i barnafödande ålder, påverkas i högre grad av dessa ämnen. Stockholms stad bör höja ambitionen i sitt arbete för att eliminera PFAS från stadens verksamheter och miljö.

Ersättaryttrande av Erik Ehre (KD)

Erik Ehre (KD) ställde sig bakom Lars Rottem Krangnes (C), Jonas Nilsson m.fl. (M) och Anne-Lie Elfvéns (L) förslag till beslut, se ovan.

Kemikalieplan 2031

Inledning	3
Implementering	5
Prioriterade ämnen	6
Åtgärder	12
1. Inköp och upphandling	12
2. Bygg- och anläggningsmaterial.....	15
3. Stadens kemikaliehantering.....	21
4. Växtskyddsmedel	24
5. Tillsyn och kontroll	25
6. Miljögiftsövervakning	27
7. Särskilt känsliga grupper	30

Inledning

Kemikalier spelar en viktig roll i samhället och i vår vardag. Vi tänker kanske främst på kemiska produkter som vi använder i många sammanhang, till exempel i läkemedel, kosmetika, tvätt- och rengöringsmedel, bekämpningsmedel och målarfärger. Kemiska ämnen ingår också i varor, såsom kläder, möbler, datorer och byggmaterial. Samtidigt som kemikalierna fyller olika funktioner och har bidragit till vårt välbefinnande har de också i flera fall orsakat hälso- och miljömässiga problem. Omställningen till en cirkulär och fossilfri ekonomi innebär nya utmaningar när det gäller kemikalier. Ämnen som har identifierats som farliga kan förekomma i gamla material och göra att dessa inte ska fortsätta användas och inte heller cirkuleras. Batterier och annan elektronik som behövs för en fossilfri ekonomi innehåller metaller, PFAS och andra ämnen som har oönskade egenskaper.

Stockholms stad har ett ansvar för att motverka att användningen av kemiska ämnen påverkar Stockholmsmiljön och de människor som vistas i staden negativt. Kemikalieplanen visar hur det ska göras. I många fall kan staden genom att göra medvetna val också bidra till minskade utsläpp och exponering där varor och material produceras.

Detta är Stockholm stads tredje kemikalieplan i ordningen. Planen utgår från målet *Ett giftfritt Stockholm* i Stockholms stads miljöprogram 2030. Det beskriver ett miljötillstånd som är önskvärt - en giftfri livsmiljö för dem som bor i staden och för den biologiska

Nationella miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds-nivåerna." (Riksdagens definition.)

Farligt och skadligt

Med **farliga ämnen** avses de ämnen som är klassificerade enligt kemikalielagstiftningen som farliga för hälsa eller miljö. (CLP-förordningen)

Särskilt farliga ämnen har så allvarliga egenskaper att de inte ska användas alls. De kallas därför också för utfasningsämnen (Giftfri miljö-målet)

Med **skadliga ämnen** avses i den här planen alla ämnen som är farliga för människors hälsa eller miljön oavsett om de har klassificerats eller ej. Att arbeta för att undvika skadliga ämnen kräver att man är proaktiv och går före och längre än lagstiftningen

mångfalden. Detta mål knyter an till det nationella miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* (se faktaruta).

Eftersom ämnen kan finnas kvar i miljön långt efter att utsläppen har upphört finns det en fördröjning mellan att åtgärder vidtas och att målet om ett giftfritt Stockholm kan uppnås. Därför finns i miljöprogrammet även delmålet *Minskad användning och spridning av skadliga ämnen*. Det innebär att vi vill få bort kemikalier med farliga egenskaper från stadens verksamheter och att de som av olika anledningar ändå används ska hanteras säkert. En sådan verksamhet, som hanterar kemikalier säkert och med urskiljning, är kemikaliemarknad. Detta kräver arbetsinsatser, engagemang och resurser även inom verksamheter som kanske inte alltid tänker på att de är viktiga för att nå målet.

I miljöprogrammet finns också den uttryckta ambitionen att staden specifikt ska ”*skärpa sina krav och sluta köpa in varor och produkter i vilka innehållet av PFAS, ftalater, bisfenoler och svårnedbrytbara ämnen är känt samt successivt fasa ut dessa produkter*”.

Kemikalieplanen syftar till att konkretisera vilka åtgärder som behöver vidtas av stadens verksamheter för att nå miljöprogrammets mål. Uppdelat på sju verksamhetsområden/kapitel presenteras vad som ska göras och vilken verksamhet som är ansvarig.

Kemikalieplanens områden:

- Inköp och upphandling
- Bygg- och anläggningsmaterial
- Stadens kemikaliehantering
- Växtskyddsmedel
- Tillsyn och kontroll
- Miljögiftsövervakning
- Särskilt känsliga grupper

Barn, unga och kvinnor i barnafödande ålder är extra viktiga att skydda från påverkan av kemiska ämnen (se ytterligare beskrivning i kapitel 7). Dessa gruppers vardag är därför ett prioriterat insatsområde och åtgärder som rör dem återfinns både i respektive kapitel i kemikalieplanen och i kapitlet *Särskilt känsliga grupper*.

Implementering

Kemikaliecentrum ger stöd till implementering

Kemikaliefrågan är mycket komplex, det sker också en betydande utveckling av kunskapsläget och fler risker identifieras hela tiden. Varje verksamhet är ansvarig för sitt eget miljöarbete, men alla verksamheter i staden kan inte ha den specialkompetens som behövs för att göra de bedömningar och avvägningar som krävs för dessa frågor. Staden har därför ett kemikaliecentrum, placerat på miljöförvaltningen, med uppdrag att stödja kemikaliearbetet i nämnder och bolag. Det innebär att kemikaliecentrum sprider och tillhandahåller kunskap genom att bland annat medverka i stadens olika relevanta nätverk, ger råd och vägledning vid formulerande och uppföljning av kemikaliekraav i upphandlingar, samordnar frågor om kemikalier i byggmaterial och ger stöd kring substitution av kemiska produkter. Som grund för denna vägledning görs utredningar och materialanalyser. Dessutom genomförs övervakning av människors exponering för farliga ämnen i inomhusmiljön för att följa upp och ge underlag för arbetet. På så vis förenklas kemikaliearbetet i stadens olika verksamheter.

Lednings- och uppföljningsansvar

Kemikalieplanen är en konkretisering av hur staden ska jobba för att nå miljöprogrammets mål *Giftfritt Stockholm*, och delmålet *Minskad användning och spridning av skadliga ämnen*. När nämnder och bolag planerar aktiviteter för att bidra till delmålet hämtar de lämpligen dessa från åtgärder ur kemikalieplanen. Uppföljningen av hur kemikalieplanen genomförs sker i samband med uppföljningen av miljöprogrammet och bygger på redovisningarna från nämnder och bolag och de indikatorer som tas fram. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av miljöprogrammet och miljö- och hälsoskyddsnämnden för delmålet.

För att löpande följa upp om staden blir mer kemikaliesmart och om dess miljö blir mer giftfri behövs en mångfald av mått och data. Inom de olika arbetsområden som beskrivs i planen kommer olika sätt att följa upp åtgärdernas genomslag och effekt att utvecklas. Kapitlet *Miljögiftsövervakning* beskriver också verktyg för att följa hur både miljöpåverkan och miljötillståndet utvecklas.

Genomförandet av planen kommer att presenteras för invånare och andra intresserade på stadens webb.

Kemikaliecentrum ska göra en utvärdering av genomförandet i samband med halvtidsuppföljningen av miljöprogrammet som planeras till våren 2027 och vid behov föreslå revideringar av kemikalieplanen.

Prioriterade ämnen

Urval som bygger på egenskaper

I stadens kemikaliearbete behövs en tydlig grund som pekar ut och prioriterar vilka ämnen och grupper av ämnen som arbetet ska fokusera på. Det behövs också vägledande principer för hur olika prioriteringsnivåer ska användas. Identifieringen av vilka ämnen som ska undvikas kan baseras antingen på specifika oönskade ämnen eller på oönskade egenskaper hos ämnen. Staden har valt att göra ett urval som bygger på egenskapskriterier istället för att ha en specifik ämneslista. Att arbeta med egenskapskriterier förhindrar att ett visst oönskat ämne byts ut mot ett annat ämne med samma egenskaper.

Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO delar in farliga ämnen i två nivåer utifrån deras egenskaper – *utfasningsämnena* och *prioriterade riskminskningsämnena*. Stockholms kemikalieplan utgår från denna indelning och använder samma begrepp.

Uppdelningen bygger på två av preciseringarna av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö:

- *Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört. Ett annat sätt att uttrycka det är att de ämnena ska fasas ut.*
- *Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden. Riskerna med kemiska ämnen i allmänhet ska alltså minska, och de viktigaste kallas prioriterade riskminskningsämnena.*

De grundläggande principerna för stadens kemikaliearbete är således att utfasningsämnena ska fasas ut från staden och att prioriterade riskminskningsämnena bara ska användas om man kan säkerställa att användningen är säker. Det gäller i första hand

innehåll i varor och produkter som används i staden, men även användning i produktionen av dessa, i den mån det går att få fram sådan information och kravställa angående den. Dessa principer är särskilt viktiga i följande fall:

- När känsliga befolkningsgrupper kan komma att exponeras: Detta gäller speciellt barn och ungdomar, men i den mån man kan urskilja miljöer där andra känsliga grupper exponeras specifikt ska motsvarande prioritering gälla (till exempel allergiker och gravida).
- När användningen leder till en direkt miljöbelastning: För produkter som används på ett sådant sätt att de vid användningen sprids till miljön eller avloppsnätet är det viktigt att krav avseende miljöegenskaper ställs. Exempelvis begär Stockholm Vatten och Avfall som en del av sitt uppströmsarbete in handlingsplaner när det finns kännedom om anslutna företag som använder utfasningsämnen och andra utpekade ämnen på ett sätt som innebär att de riskerar att hamna i avloppet.

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de bör fasas ut och inte användas alls, oavsett om det finns risk för exponering i den specifika användningssituationen eller inte. Egenskaperna hos ämnen i denna grupp är desamma som i Kemikalieinspektionens PRIO-guide (<https://www.kemi.se/>) och anknyter också till EU:s kemikalielagstiftning Reach. Hit hör exempelvis cancerframkallande, reproduktionsskadliga, kraftigt allergiframkallande och mycket svårnedbrytbara ämnen. För hormonstörande ämnen håller nya EU-regler om klassificering på att implementeras. Tills dessa är fullt implementerade använder staden SIN-listan som ett komplement för att identifiera hormonstörande ämnen. (SIN-listan tas fram av Internationella kemikaliesekretariatet, ChemSec. <https://sinlist.chemsec.org/>)

Förutsättningarna för utfasning skiljer sig mellan olika produkttyper. I vissa tillämpningar kommer användningen inte att kunna ersättas under överskådlig framtid, och staden kan ha begränsade möjligheter att påverka innehållet. Information om ämnesinnehåll är olika lätt att få tag på, tillgången på alternativa produkter varierar och de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för utfasning skiljer sig avsevärt. Samtidigt är en tillämpning som medför direkt

exponering viktigare att fasa ut än en som medför indirekta och långsiktiga risker även om båda tillämpningarna på sikt ska upphöra.

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen har egenskaper som gör att de bör hanteras med försiktighet. De har bland annat samma egenskaper som för utfasningsämnen men i lägre grad, eller inte lika säkert identifierade, exempelvis kan de vara allergiframkallande av normalgraden eller misstänkt reproduktionsskadliga.

Verksamheterna behöver särskilt se över sin hantering av dessa ämnen och minimera riskerna. Verksamheten kan även överväga möjligheten till substitution även för dessa ämnen.

Lokalt utpekade ämnesgrupper: PFAS, bisfenoler och ftalater samt mikroplaster

Bland de utfasningsämnen som har fått mycket uppmärksamhet både i Stockholm och internationellt finns tre brett använda ämnesgrupper: PFAS, bisfenoler och ftalater. I miljöprogrammets delmål *Minskad användning och spridning av skadliga ämnen* pekas de ut som ämnen som ska fasas ut. Som underlag för arbetet med kemikalieplanen har miljöförvaltningen genomfört en kartläggning av vilka produkttyper i stadens sortiment som innehåller eller potentiellt innehåller dessa ämnesgrupper.

De skillnader mellan tillämpningar som beskrevs ovan gäller även för dessa ämnesgrupper. Det är stora praktiska skillnader mellan att exempelvis byta ut plastgolv med ftalater jämfört med att rensa bort gamla mjuka plastleksaker. Ytterligare några exempel på tillämpningar där utfasningen kommer att vara utmanande presenteras nedan. I en rapport från kemikaliecentrum beskrivs förutsättningarna för att fasa ut ämnena för olika typer av produkter. Denna rapport utgör därmed ett slags fördjupning av kemikalieplanen med avseende på dessa ämnesgrupper.

Det är stadens ambition att alla ämnen som uppfyller kriterierna för utfasningsämnen ska fasas ut från stadens verksamheter, inte bara de som beskrivs här. Dessa är dock särskilt utpekade och kommer att få speciellt fokus, mycket på grund av deras utbredda användning.

PFAS

PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser) är en grupp med över tiotusen ämnen som är extremt svåra att bryta ner och de stannar därför länge i våra kroppar och i miljön. Flera är skadliga för både människor och djur, exempelvis cancerframkallande eller reproduktionsstörande.

På grund av att de är extremt svårnedbrytbara har PFAS kallats för ”forever chemicals” (eller evighetskemikalier). Eftersom de används i så många vitt skilda tillämpningar och har spridits i miljön över hela jorden skulle de även kunna kallas ”wherever chemicals”.

PFAS används bland annat som impregnering mot vatten och smuts i kläder, skor och möbler, i smörjoljor och i släckskum i brandsläckare. Det kan även finnas på bakplåtspapper, muffinsformar och dukar samt som non-stick-beläggning i grytor, stekpannor och andra husgeråd samt i elektronik. För dessa användningsområden finns alternativ som är PFAS-fria och som fungerar för de flesta tillämpningar. Dessa ska alltid väljas.

Släckskum som ofta använts vid flygplatser och brandövningsplatser har ansamlats i marken. Därifrån kan det läcka ut till dricksvattentäkter och grundvatten. Sedan kan det spridas vidare till recipient eller läcka in i avloppssystemet.

En stor del av användningen av PFAS är i form av polymerer, exempelvis PTFE (som ibland går under varubeteckningen Teflon). Eftersom andra regler gäller för polymerer än för andra kemikalier kan det vara svårt att identifiera sådan användning genom säkerhetsdatablad osv. Beroende på typ av polymer kan spridningen av PFAS under användning vara mindre från polymerer än i annan användning. Men utsläpp som uppstår under produktion och avfallshantering finns där ändå.

Ett användningsområde som relativt nyligen har identifierats som en källa till betydande PFAS-utsläpp är så kallade F-gaser som används som köldmedier i värmepumpar, kylanläggningar och liknande. På grund av dessa installationers långa livslängd kan det finnas behov av fortsatt användning av sådana gaser under en tid för att inte behöva avveckla befintliga anläggningar i förtid om de inte kan ställas om till PFAS-fria alternativ. Miljöförvaltningen kommer att samordna ett gemensamt arbete för de mest berörda nämnderna och bolagen för att hitta en väg mot att fasa ut dem. Ännu svårare

att komma åt är användningen i elektronik och i laddbara batterier i allt från mobiltelefoner till elbilar, då detta är globala marknader som staden har svårt att påverka och inga PFAS-fria alternativ finns kommersiellt tillgängliga.

Bisfenoler

Flera bisfenoler är hormonstörande och kan ge skadliga effekter på fortplantningsförmågan. Ändå används de här ämnena inom flera områden.

Bisfenoler används i stor utsträckning i termopapper, exempelvis kvitton. De används också för att tillverka plaster som ibland återfinns i kök i form av plastglas, tillbringare med mera, samt vid tillverkning av epoxilack. Sådan används på insidan av konservburkar, läskburkar och tuber av metall. Studier visar att bisfenol kan gå över från lacken till livsmedel. Genom att undvika metallkonserver och serveringsutrustning av polykarbonatplast minskas användningen och exponeringen för bisfenoler. Vissa lim och andra kemiska produkter innehåller också bisfenoler, och är då utmärkta i kemikaliehanteringssystemet.

Bisfenol A (BPA) är identifierat som ett särskilt farligt ämne och är förbjudet i nappflaskor och barnmatsförpackningar. Det får heller inte längre finnas i KRAV-märkta livsmedelsförpackningar, i relining av tappvattenrör eller i termopapper för exempelvis kvitton. Ibland ersätts bisfenol A av andra bisfenoler, till exempel bisfenol S. De är inte reglerade på samma sätt, men studier tyder på att de har liknande hormonstörande egenskaper som bisfenol A. Därför behövs varor som är helt fria från bisfenoler och inte bara BPA-fria.

Relining av avloppsrör är en användning av bisfenoler som samtidigt är ett effektivt sätt att förlänga livstiden på en byggnads avloppssystem, vilket medför en väsentlig minskning av klimatutsläpp i närtid. Det minskar även behovet av att schakta för att byta avloppsledningar i marken. Staden bör arbeta för att hitta alternativa metoder.

Ftalater

Ftalater har varit vanliga som mjukgörare i plast och kan utgöra så mycket som hälften av materialet. De har även använts som lösningsmedel i parfymer och bekämpningsmedel. Många ftalater

har visats vara hormonstörande och kunna påverka reproduktionen. Fyra ftalater är förbjudna i alla varor inom EU medan en längre lista på ftalater är förbjudna i leksaker. Några av de mest uppmärksammade är DEHP, DINP och BBP.

Mjukgörarna läcker ut ur materialet och sprids till luft, damm och avlopp. De kan finnas i mjuka plastleksaker, presenningar av PVC, vinylgolv, förkläden, haklappar, skötbäddar, stövlar och vaxdukar. Ämnesgruppen är en av de mest spridda industrikemikalierna och ftalater kan uppmätas både i livsmedel och i bröstmjölk.

Användningen av ftalater kan minskas genom att använda byggvarubedömningen för bygg- och anläggningsmaterial och generellt undvika mjukgjord PVC när innehållsinformation saknas. Användningsområden där det är svårt att få bort ftalaterna är bland annat befintliga äldre PVC-golv, då det är både dyrt och praktiskt komplicerat att byta ut dem. Även dessa byts ut, men det tar längre tid.

Mikroplaster

Mikroplaster är plast- eller gummi-partiklar som är mindre än fem millimeter stora. Dessa kan spridas antingen som oaviktligt genererade mikroplaster från slitage av plastmaterial, textilfibrer och färgflagor eller från avsiktlig användning av partiklarna som sådana eller av produkter med tillsatt mikroplast.

Det är svårt att kvantifiera spridningen men de viktigaste källorna i Stockholm bedöms vara vägtrafiken (slitage av däck och vägfärg), nedskräpning, byggmaterial (plastbelagda tak, väggfärg mm), tvätt av syntetiska textilier, samt konstgräsplaner och liknande aktivitetsytor. Arbetet inriktas därför på att utveckla arbetssätt inom dessa områden och att ställa krav på sådana material.

Även om mikroplaster inte är en homogen kemisk ämnesgrupp behandlas de i kemikalieplanen jämförbart med sådana: Material och varor som sprider mikroplast ska i möjligaste mån undvikas, precis som de som sprider skadliga kemiska ämnen. Och precis som för andra föroreningar sker arbetet med att ta hand om mikroplasterna efter att de spridits inom vatten- och dagvattenarbetet. Åtgärder för att minska trafiken som finns i klimathandlingsplanen kommer även att minska spridningen av mikroplaster från denna, men beskrivs inte i kemikalieplanen.

Åtgärder

1. Inköp och upphandling

Åtgärd	Ansvarig
1.1 Beakta kemikalieaspekter i risk-behovs- och marknadsanalys	Samtliga nämnder och bolag
1.2 Ställa och följa upp kemikaliekraav i relevanta upphandlingar och avtal	Samtliga nämnder och bolag
1.3 Beakta kemikalieaspekter under avtalstiden och vid avrop	Samtliga nämnder och bolag

Staden är en stor köpare av kemiska produkter, varor, tjänster och entreprenader där skadliga kemikalier kan förekomma. Det är därför viktigt att kemikaliekraav ställs vid upphandling för att minska mängden skadliga ämnen, både i stadens verksamheter och globalt. Genom inköp och upphandling kan utvecklingen av hållbara alternativ drivas framåt tillsammans med leverantörer och andra aktörer. Att öka resurseffektiviteten och hitta nya lösningar är också nödvändigt för att minska den totala kemikalieanvändningen och möjliggöra cirkulära flöden. Detta kan till exempel innebära att en del varor inte behövs eller att mängden varor och produkter som köps in minskar alternativt att återbrukade och återvunna material efterfrågas.

Program för inköp och tillhörande tillämpningsanvisning beskriver inköpsprocessen mer detaljerat. På samarbetsytan Inköp och upphandling i Stockholms stad finns mer information om hur miljökrav ska ställas vid upphandling.

En vara eller produkt kan vara förenad med en negativ påverkan på hälsa och miljö kopplat till kemikalier eller kemikalieanvändning under olika delar av livscykeln. Det inkluderar råvaruutvinning, förädling, tillverkning, användning och sluthantering. Påverkan kan också uppstå i utförandet av tjänster, exempelvis vid klotter-sanering, lokalvård eller fordonsreparationer, om skadliga ämnen används.

Prioriterade inköpsområden

I kapitlet *Bygg- och anläggningsmaterial* beskrivs inköp och upphandling kopplat till bygg- och anläggningsmaterial som är ett särskilt viktigt område. Därutöver finns ett antal inköpsområden som är prioriterade eftersom risken är stor att skadliga ämnen kan förekomma i dem. Flera av områdena innefattar en stor bredd av såväl varor som kemiska produkter. I vissa fall handlar det även om varor som används i verksamheter med särskilt känsliga grupper, se vidare i *särskilt känsliga grupper*. Dessa är:

- fordon
- förbrukningsmateriel
- it-utrustning
- järnhandelsvaror
- klottersanering
- lekmaterial inklusive idrottsleksaker
- livsmedel och måltider
- material i kontakt med livsmedel inklusive dricksvatten
- möbler, textil och inomhusbelysning
- städtjänster
- tekniska hjälpmedel
- tryckeritjänster
- tvätt- och textilservice
- yrkeskläder och skor

1.1 Beakta kemikalieaspekter i risk- behovs- och marknadsanalys

Nämnder och bolag ska analysera sina behov och vad marknaden kan leverera för att identifiera relevanta kemikaliekrav och relaterade avtalsvillkor.

Ansvar: Samtliga nämnder och bolag

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

1.2 Ställa och följa upp kemikaliekrav i relevanta upphandlingar och avtal

Nämnder och bolag ska ställa relevanta kemikaliekrav i upphandlingar, samt utvärdera och följa upp dessa inför avtal

och under avtalstiden. Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier kan användas som utgångspunkt för de områden där sådana finns framtagna.

Ansvar: Samtliga nämnder och bolag

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

1.3 Beakta kemikalieaspekter under avtalstiden och vid avrop

Upphandlande nämnder och bolag ska i avtalsförvaltningen i samarbete med leverantören arbeta för att fasa ut skadliga ämnen under avtalstiden. Verksamheter som köper in produkter, varor och tjänster från avtalen ska ges möjlighet att välja de alternativ som har minsta möjliga kemikalierisker.

Ansvar: Samtliga nämnder och bolag

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

2. Bygg- och anläggningsmaterial

Åtgärd	Ansvarig
Kemikaliekrav på bygg- och anläggningsmaterial	
2.1 Ställa krav på innehåll och dokumentation av bygg- och anläggningsmaterial	Byggande/anläggande nämnder och bolag. Exploateringsnämnden avseende markanvisningsavtal och överenskommelse om exploatering. Kemikaliecentrum avseende utredning om markavtal.
2.2 Ställa krav på miljökompetens och rutiner som understödjer kemikaliesmarta val av bygg- och anläggningsmaterial	Byggande/anläggande nämnder och bolag. Exploateringsnämnden avseende överenskommelser om exploatering.
2.3 Följa upp stadens kemikaliekrav på bygg- och anläggningsmaterial	Byggande/anläggande nämnder och bolag. Kemikaliecentrum. Exploateringsnämnden avseende markanvisningsavtal och överenskommelser om exploatering
Utveckling av bygg- och anläggningsmaterial	
2.4 Testa och utvärdera bygg- och anläggningsmaterial	Byggande/ anläggande nämnder och bolag
2.5 Främja innovation och digitalisering med fokus på bygg- och anläggningsmaterial	Kemikaliecentrum

Stockholms stad är en stor beställare av bygg- och anläggningsentreprenader. På stadens mark bygger och anlägger också andra aktörer. I Sverige ses en ökning av användningen av hälsofarliga kemiska produkter inom bygg- och fastighetssektorn. Dessbättre visar en rapport från Byggvarubedomningen att användningen av de allra värsta ämnena – cancerframkallande och hormonstörande – minskat sedan mitten på 2010-talet tack vare en ökad medvetenhet i bygg- och fastighetsbranschen (<https://byggvarubedomningen.se/>). Exempel på vanliga kemiska produkter inom bygg och anläggning är färg, fog, asfalt, cement och injekteringsmedel. Dessutom innehåller många bygg- och anläggningsvaror kemikalier som kan vara problematiska. Bygg- och anläggningsmaterial bidrar till spridning

av kemikalier såväl till inomhusmiljön som till natur- och vattenmiljöer. Skadliga ämnen i bygg- och anläggningsmaterial och brist på dokumentation om var de finns begränsar möjligheten till återanvändning och återvinning vid renovering och rivning (Europeiska kommissionen COM (2018) 32 av den 16 januari 2018; SOU 2018:51).

Det är mycket kostsamt att i efterhand åtgärda och sanera material som visat sig innehålla miljö- och hälsoskadliga ämnen. Historiskt har problem med material som exempelvis PVC, PCB, asbest, isolering med freoner samt formaldehyd i byggskivor lett till stora samhällskostnader. För att minimera sådana kostnader i framtiden ska material användas som, med dagens kunskap, i möjligaste mån är fria från skadliga ämnen. Dessutom behöver det dokumenteras var materialen är inbyggda för att förenkla substitution och sanering om det behövs i framtiden.

För att skydda människors hälsa och miljön behöver bygg- och anläggningsmaterial bedömas utifrån tydliga miljö- och hälsokriterier, samtidigt som exempelvis den tekniska funktionen ska bibehållas.

Stadens inköp av bygg- och anläggningsmaterial sker oftast indirekt via entreprenörer och deras underentreprenörer, vilka ibland också får underlag från projekterande konsulter. Detta innebär att kraven på materialen måste ställas i flera olika led. Bevisning av att kraven uppfylls måste kunna återföras till beställande förvaltning eller bolag för att möjliggöra uppföljning. Det gäller även då staden ställer krav i markanvisningsavtal och överenskommelser om exploatering.

För att säkerställa kravställning i enlighet med stadens riktlinjer liksom uppföljning och dokumentation ska miljöbedömnings-systemet Byggsvarubedömningen (BVB) användas för bedömning och loggboksdokumentation. Staden är medlem och delägare i BVB och har möjlighet att delta i utvecklingen av systemet och kriterierna. Mesta möjliga miljönytta kan uppnås genom exempelvis de för BVB unika kriterierna gällande risk för urlakning till yttre miljö och inomhusemissioner. Staden kan även genom sin paraplylicens i BVB genomföra detaljerad och relevant uppföljning på både produkt- och ämnesnivå.

Kapitlet avser bygg- och anläggningsvaror och kemiska produkter (framöver används samlingsbegreppet bygg- och anläggningsmaterial) som används i:

- Byggnader i stadens projekt och vid markanvisningsavtal, bostäder och lokaler, skolor och förskolor.
- Anläggning på allmän platsmark och kvartersmark såsom väg, park, skolgård, bro, hamn, fritidsanläggning och parkering.
- Anläggning som handhas av interna eller externa ledningsägare som staden tecknar avtal med, för gas, fiber, el, vatten, avfall och avlopp.

Bygg- och anläggningsmaterial som används vid nybyggnad, ombyggnad, renovering och skötsel omfattas, det vill säga kraven gäller under hela byggnadens/anläggningens livscykel. Gränsdragningslistor för vilka materialgrupper som omfattas av kraven uppdateras regelbundet. Beroende på verksamhet och upphandlingsobjekt kan vissa materialgrupper vara irrelevanta och därmed uteslutas från listorna i det enskilda fallet. Ett annat skäl att inte inkludera en varugrupp kan vara försumbara kemikalierisker (skruv, sten mm). Det kan också handla om tekniskt komplicerade produkter (styrsystem, hissar mm) där det är mer funktionellt att ställa krav på särskilda provtagningar, märkningar, intyg etc

Berörda nämnder och bolag är samtliga som beställer, bygger, äger eller förvaltar byggnader eller anläggningar. Här ingår exempelvis stadsdelsnämnder. Dessa kallas nedan ”Byggande/anläggande nämnder och bolag”.

Hur kraven ska tillämpas i enskilda fall preciseras av berörda nämnder och bolag i dialog med kemikaliecentrum. Det gäller även hur kraven kan användas när staden är hyresgäst hos externa fastighetsägare, exempelvis materialval vid renovering.

Kemikaliekrav på bygg- och anläggningsmaterial

2.1 Ställa krav på innehåll och dokumentation av bygg- och anläggningsmaterial

Miljöbedömningssystemet Byggvarubedömningen (BVB) ska användas av stadens byggande och anläggande nämnder och

bolag. Användande av systemet gör det möjligt att byta ut problematiska material för att uppnå stadens kemikaliekrav samt att dokumentera valda bygg- och anläggningsmaterial i loggböcker. Detta görs genom att beställande nämnd eller bolag avtalar med projektörer, entreprenörer etc, om att stadens kemikaliekrav ska följas i projektet. Likvärdiga krav som gäller i stadens projekt ska även gälla för andra aktörer som bygger och anlägger på stadens mark. Vad gäller markavtal ska förutsättningarna att inkludera kraven i dessa utredas.

Följande kemikaliekrav gäller:

De bygg- och anläggningsmaterial som används ska i första hand uppnå nivån ”Rekommenderas” och annars nivån ”Accepteras” i *totalbedömningen* i Byggvarubedömningen (BVB), det vill säga den sammanvägda bedömningen av systemets innehålls- och livscykelkriterier. Innehållskriterierna tar fasta på innehållet av utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen, medan livscykelkriterierna omfattar ytterligare miljöaspekter, exempelvis risk för urlakning av miljöskadliga ämnen från bygg- och anläggningsmaterial som kommer i kontakt med vatten. Varor som har totalbedömning ”Undviks” eller ej finns bedömda i BVB ska avvikelshanteras och godkännas enligt nedan.

I vissa tillämpningar behöver ytterligare kemikaliekrav ställas:

- Material som genom urlakning eller emission innebär en tydlig risk för små barn att exponeras (exempelvis vid lekplatser och på förskolor) ska uppnå totalbedömningen Rekommenderas. Om det inte är möjligt ska de hanteras som avvikelser enligt nedan. Koppar och zink i kontakt med vatten ska undvikas utom i slutna system (exempelvis ett system för vattenburen värme). Om så inte är möjligt ska materialet uppnå bedömningen ”Rekommenderas” när det gäller BVB:s kriterium ”Bruksskedet/Urlakning” (ett av livscykelkriterierna). Detta gäller även andra typer av material som kan påverka känsliga miljöer genom urlakning.
- Material som kan orsaka mikroplastspridning under användningsfasen ska undvikas. Det kan exempelvis gälla konstgräsanläggningar, platsgjutet gummi, markisolering, plastbaserade tak- och fasadfärger, vägmarkeringsfärg och polymermodifierad asfalt. *Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi ska tillämpas.*

- I exempelvis betong, färg och fönster, tillsätts ibland nanomaterial för att uppnå en viss funktion. I loggboken ska användning av nanomaterial dokumenteras för att möjliggöra spårbarhet i framtiden. BVB ger information om innehåll av nanomaterial.
- Särskilda och produktspecifika material- och kemikaliekrav ställs på material och produkter som används för att distribuera dricksvatten.

Vid behov ger kemikaliecentrum stöd gällande kravformuleringar utifrån dessa särskilda hänsyn i berörda upphandlingar.

Ansvar: Byggande/anläggande nämnder och bolag. Exploateringsnämnden avseende markanvisningsavtal och överenskommelse om exploatering. Kemikaliecentrum avseende utredning om markavtal.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

2.2 Ställa krav på miljökompetens och rutiner som understödjer kemikaliesmarta val av bygg- och anläggningsmaterial

Upphandlade konsulter och entreprenörer ska ha erforderlig miljöstyrning och kompetens för att kunna följa stadens kemikaliekrav. Avvikelser ska godkännas av beställande förvaltning eller bolag respektive av byggaktörens representant när det gäller krav som ställts i överenskommelse om exploatering. Stadens interna riktlinjer och handböcker ska utformas så att de styr mot kemikaliekraven i detta kapitel.

Ansvar: Byggande/anläggande nämnder och bolag. Exploateringsnämnden avseende överenskommelser om exploatering.

Byggande/anläggande nämnder och bolag som äger och uppdaterar handböcker och riktlinjer där materialval beskrivs.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

2.3 Följa upp stadens kemikaliekrav på bygg- och anläggningsmaterial

Varje nämnd och bolag ska ha egna fastlagda rutiner för uppföljning av avtal med leverantörer respektive exploatörer.

Kemikaliecentrum utför stickprovsanalyser av utvalda material och inom miljönämndens tillsyn på bygg- och anläggningsprojekt ingår materialval som en punkt.

Ansvar: Byggande/anläggande nämnder och bolag.
Kemikaliecentrum. Exploateringsnämnden avseende markanvisningsavtal och överenskommelser om exploatering.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

Utveckling av bygg- och anläggningsmaterial

2.4 Testa och utvärdera bygg- och anläggningsmaterial

Staden ska främja och delta i utveckling av material som bättre uppfyller dess kemikaliekrav exempelvis som testbädd eller genom annan aktiv medverkan i utvecklingsarbete. En regelbunden kontakt mellan olika aktörer inom och utanför staden där alternativa material kontinuerligt diskuteras är viktig för arbetet.

Ansvar: Byggande/anläggande nämnder och bolag.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

2.5 Främja innovation och digitalisering med fokus på bygg- och anläggningsmaterial

Inom bygg- och anläggningssektorn används och utvecklas digitala verktyg för dokumentation och processer. Staden ska vara en aktiv part i utvecklingen för att exempelvis göra byggvarubedömningens loggboksverktyg ännu mer användbart genom integrering med andra system.

Ansvar: Kemikaliecentrum

Medverkande/med stöd av: Byggande/anläggande nämnder och bolag.

3. Stadens kemikaliehantering

Åtgärd	Ansvarig
3.1 Inventera, dokumentera och rapportera i kemikaliehanteringssystemet	Alla nämnder och bolag som använder märkningspliktiga kemiska produkter
3.2 Aktivt substituera kemiska produkter	Alla nämnder och bolag som använder märkningspliktiga kemiska produkter
3.3 Utredda återvinning av kemiskt avfall	Kemikaliecentrum

En säker kemikaliehantering innefattar att förteckna kemiska produkter, hantera produkterna på säkert sätt samt att aktivt arbeta med att fasa ut skadliga ämnen. Valet av vilka kemiska produkter som köps in till staden bestäms i inköpsprocessen vilket finns närmare beskrivet under *Inköp och upphandling*.

Kemiska produkter kan till exempel vara rengöringsprodukter som används inom lokalvården, laboratoriekemikalier, färg, lack eller lim. Att ha kunskap och kontroll när det gäller användningen av kemiska produkter och att föra en kemikalieförteckning är en del av verksamhetens egenkontroll. Alla verksamheter ska enligt produktvalsprincipen undvika att använda kemiska produkter som kan medföra risker för miljö eller hälsa. Produkterna ska ersättas med alternativ som medför mindre risker, om inte väldigt särskilda skäl föreligger.

Riskbedömning

För farliga kemiska produkter ska verksamheterna göra en riskbedömning för den aktuella användningen och säkerställa en säker hantering. Även kemiska risker som kan uppstå i verksamheten behöver finnas förtecknade enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om risker i arbetsmiljön (AFS 2023: 10). Riskbedömning av kemikalier är en del av arbetsmiljöansvaret och kan kopplas till det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM).

Verksamheterna är som arbetsgivare ansvariga för den fysiska arbetsmiljön och behöver ha ett system för rapportering och uppföljning vid allvarligare tillbud och olyckor.

I kemikaliehanteringssystemet finns ett verktyg för riskbedömning, men riskbedömningar kan också göras utanför systemet.

Arbetsmiljöverket har vägledning på området om kemiska arbetsmiljörisker som kan fungera som stöd för verksamheterna.

Process för skyddsronder och arbetsmiljöutbildningar ägs av respektive förvaltning. Till detta finns vissa stadsgemensamma processer och utbildningar, exempelvis e-utbildning inom arbetsmiljö eller uppföljning av SAM i ILS.

Digitalt kemikaliehanteringssystem

Inom Stockholms stad används ett digitalt kemikaliehanterings-system (för närvarande Chemsoft men en ny upphandling ska göras under planperioden) för märkningspliktiga kemiska produkter.

Dessa ska, om de uppfyller kriterier för att klassificeras som farliga, vara märkta när de släpps ut på marknaden. Systemet underlättar för stadens verksamheter att ha kontroll på användningen av kemiska produkter i olika delar av verksamheten. Det ger även nämnder och bolag en överblick över den egna kemikalieanvändningen.

Användare kan exempelvis lägga in årsförbrukning, ta ut aktuella säkerhetsdatablad och skyddsblad samt riskbedöma enskilda kemikalier. Detta ger förutsättningar för en säker hantering av kemikalier.

De kemiska produkter som byggs in i bygg- och anläggningsprojekt registreras i Byggvarubedömningen (BVB). Dessa ska även registreras i kemikaliehanteringssystemet om de hanteras och lagrhålls av verksamheten.

Kemikaliecentrum sammanställer årligen den redovisade informationen om stadens kemikalieanvändning. Statistik om användningen av produkter med utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen tas fram och följs upp. Informationen visar förändringar över år och ligger till grund för löpande planering av stadens substitutionsarbete, exempelvis genom att prioritera substitution inom vissa produktgrupper eller verksamheter. Informationen presenteras på webben och intranätet.

3.1 Inventera, dokumentera och rapportera i kemikaliehanteringssystemet

Nämnder och bolag ska kontinuerligt dokumentera och årligen rapportera sin användning av märkningspliktiga kemiska produkter.

Ansvar: Alla nämnder och bolag med användning av märkningspliktiga kemiska produkter eller som beställer tjänster med sådan användning

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

3.2 Aktivt substituera kemiska produkter

Nämnder och bolag ska byta sina kemiska produkter till mindre farliga alternativ. Produkter innehållande utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de ska fasas ut och inte användas alls. Ett exempel på en sådan prioriterad produkttyp är laboratoriekemikalier som används i skolan. En annan är produkter med PFAS, bisfenoler och ftalater, exempelvis fluorerade köldmedier. För prioriterade riskminskningsämnen ska riskhantering göras för att produkter ska hanteras säkert, alternativt kan verksamheten överväga substitution.

Ansvar: Alla nämnder och bolag som använder märkningspliktiga kemiska produkter.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum

3.3 Utredda återvinning av kemiskt avfall

Kemikaliecentrum ska i samarbete med andra berörda stödfunktioner samt i dialog med stadens leverantörer utreda möjligheterna att bidra till ökad materialåtervinning av de kemikalierester som uppstår i stadens verksamheter.

Ansvar: Kemikaliecentrum

Medverkande/med stöd av: Servicenämnden

4. Växtskyddsmedel

Åtgärd	Ansvarig
4.1 Sköta parker, grönområden, fastigheter och andra ytor utan användning av växtskyddsmedel	Stadsdelsnämnderna, trafikinämnden, kyrkogårdsnämnden och alla andra byggande och anläggande nämnder och bolag.

Med växtskyddsmedel avses bekämpningsmedel som används för att exempelvis skydda växter eller växtprodukter mot olika former av skadegörare, förstöra oönskade växter eller växtdelar, eller hålla tillbaka eller förhindra oönskad tillväxt av växter. Vid användning av växtskyddsmedel finns alltid en risk att medlet sprids vidare i miljön utanför det avsedda spridningsområdet. I värsta fall kan det i sin tur orsaka negativa effekter på växter eller djur som inte är avsedda att bekämpas.

4.1 Sköta parker, grönområden, fastigheter och andra ytor utan användning av växtskyddsmedel

Vid skötsel av stadens markytor ska oönskad växtlighet förhindras genom i första hand förebyggande åtgärder och i andra hand mekaniska eller termiska metoder. Kemisk bekämpning ska övervägas först om det konstaterats att syftet med bekämpningen inte kan uppnås med några andra metoder.

Ansvar: Stadsdelsnämnderna, trafikinämnden, kyrkogårdsnämnden och alla andra byggande och anläggande nämnder och bolag.

Medverkande/med stöd av: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

5. Tillsyn och kontroll

Åtgärd	Ansvarig
5.1 Utföra tillsyn på kemikalier i handeln	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
5.2 Utföra tillsyn på nedströmsanvändare	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
5.3 Utföra kontroll med fokus på material i kontakt med livsmedel	Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ha en kemikalietillsyn där lagstiftningen används på ett sådant sätt att arbetet med att få bort miljö- och hälsoskadliga ämnen drivs framåt. Detta kan uppnås inom både traditionella och tillkommande tillsynsområden, till exempel genom att i större utsträckning hänvisa till produktvalsprincipen och andra hänsynsregler. En sådan tillsyn förutsätter dels kunniga inspektörer som har tillgång till kompetensutveckling och aktuell kunskap, dels en god samverkan med tillsynsväglädd myndigheter

Tillsynen genomförs utifrån den rådighet som lagstiftningen ger och ska om möjligt prioritera följande:

- Varor och produkter som medför att barn exponeras
- Varor och produkter där många exponeras under en lång tid
- Varor och produkter som medför direkt spridning till miljön
- Varor och produkter som används i stora volymer och kan medföra risk för hälsan

5.1 Utföra tillsyn på kemikalier i handeln

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i tillsynen på återförsäljare av varor samt kemiska och kosmetiska produkter kontrollera att verksamhetsutövarna följer gällande regler för innehåll, märkning och förpackning, har en god egenkontroll och skaffar sig den kunskap som krävs för att uppfylla kunskapskravet och tillämpar produktvalsprincipen. Detta kan göras genom att verksamhetsutövaren kontrollerar sina leverantörskedjor och därigenom säkerställer att varor och produkter inte innehåller förbjudna ämnen och att de är korrekt märkta.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

5.2 Utföra tillsyn på nedströmsanvändare

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska kontrollera att verksamhetsutövarna har en god egenkontroll och exempelvis tillämpar produktvalsprincipen, det vill säga inte använder farligare kemikalier än nödvändigt. Nedströmsanvändare är verksamheter som använder kemikalier och riskerar att orsaka en exponering för människor och miljö. Exempel på verksamheter är förskolor, skolor, idrottsplatser, bassängbad samt miljöfarliga verksamheter som båtklubbar, biltvättar, drivmedelsstationer, laboratorier, tandläkare, grafisk industri, verkstäder och kemiska industrier.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

5.3 Utföra kontroll med fokus på material i kontakt med livsmedel

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utföra kontroll av kontaktmaterialverksamheter och livsmedelsverksamheter som hanterar kontaktmaterial. Material i kontakt med livsmedel (Food contact materials, FCM) kan innehålla kemikalier som kan röra sig ur materialet och över till livsmedlen, speciellt om användningen är felaktig. Ett exempel på sådana ämnen är mjukgörande ämnen i plast.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

6. Miljögiftsövervakning

Åtgärd	Ansvarig
Hälsorelaterad miljögiftsövervakning	
6.1 Genomföra övervakning i inomhusmiljöer	Kemikaliecentrum
6.2 Övervaka rå- och dricksvatten	Stockholm Vatten och Avfall AB
Övervakning av spridningsvägar och den yttre miljön	
6.3 Genomföra miljögiftsövervakning i ytvatten, fisk och sediment.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
6.4 Genomföra miljögiftsövervakning i grundvatten	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
6.5 Genomföra övervakning av slam och avloppsvatten	Stockholm Vatten och Avfall AB
Källspårning och åtgärdsuppföljning	
6.6 Utföra källspårning av skadliga ämnen och mikroplaster i miljön	Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljögiftsövervakning utgör en metod för att upprätthålla en aktualiserad bild av föroreningsituationen, följa utvecklingen och uppmärksamma nya kemikalietrender. Information från övervakningen är användbar dels för att få underlag till vilka åtgärder som behöver prioriteras, dels för att följa upp effekterna av genomförda åtgärder. Eftersom effekterna ofta är långsamma krävs långa mätserier för att kunna observera förändringar över tid. Resultaten från övervakningen kan redovisas med hjälp av indikatorer med vilka den övergripande utvecklingen kan beskrivas och kommuniceras. Detta kapitel behandlar miljögiftsövervakning i både den yttre och inre miljön. Kapitlet behandlar även källspårning samt övervakning av spridningsvägar såsom dagvatten, avloppsvatten och slam.

Hälsorelaterad miljögiftsövervakning

6.1 Genomföra övervakning i inomhusmiljöer

Kemikaliecentrum ska genomföra övervakning i inomhusmiljöer med fokus på barn och andra särskilt känsliga grupper. Övervakningen syftar till att indikera och om möjligt kvantifiera exponering, samt att identifiera och följa upp åtgärder. Den ska utföras i enlighet med miljöförvaltningens övervakningsprogram för inomhusmiljö.

Ansvar: Kemikaliecentrum

6.2 Övervaka rå- och dricksvatten

Stockholm Vatten och Avfall ska genomföra övervakning av rå- och dricksvatten enligt Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12).

Ansvar: Stockholm Vatten och Avfall AB

Medverkande/med stöd av: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Övervakning av spridningsvägar och den yttre miljön

6.3 Genomföra miljögiftsövervakning i ytvatten, fisk och sediment.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genomföra övervakning enligt sitt miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten. Programmet syftar till att ge kunskap om tillstånd, förändringar och orsaker.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

6.4 Genomföra miljögiftsövervakning i grundvatten

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genomföra miljögiftsövervakning i grundvatten. Syftet är att översiktligt undersöka grundvattenkvaliteten i staden för att bevaka vilken kemisk påverkan staden har på mark och grundvatten samt följa hur påverkan förändras över tid.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

6.5 Genomföra övervakning av slam och avloppsvatten

Stockholm Vatten och Avfall ska genomföra miljögiftsövervakning i rötat avvattnat slam och avloppsvatten. Vilka ämnen som undersöks i slam och avloppsvatten styrs av reglerna för certifierings-systemet Revaq, de nationella föreskrifterna som kommer av slamdirektivet, avloppsdirektivet, prioämnesdirektivet, EPRTTR-förordningen och av behov som identifieras lokalt i staden.

Ansvar: Stockholm Vatten och Avfall AB

Källspårning och åtgärdsuppföljning

6.6 Utföra källspårning av skadliga ämnen och mikroplaster i miljön

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genomföra källspårning för att identifiera och kvantifiera källor till skadliga ämnen som PFAS och mikroplaster och därigenom kunna sätta in åtgärder på rätt ställen.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Medverkande/med stöd av: Stockholm Vatten och Avfall

7. Särskilt känsliga grupper

Åtgärd	Ansvarig
Barn och unga	
7.1 Utbilda samt genomföra och följa upp åtgärder i förskolor, skolor och fritidshem	Stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och SISAB
7.2 Ta fram vägledning för kemikaliesmart gymnasieskola och vuxenutbildning	Kemikaliecentrum
7.3 Inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar, skolgårdar, lekplatser och parklekar	SISAB, Fastighetsnämnden och övriga berörda fastighetsägare inom staden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden.
7.4 Sprida kunskap om kemikalier och mikroplaster till stadens ungdomar	Kemikaliecentrum
Kvinnor i barnafödande ålder	
7.5 Genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser	Alla berörda nämnder och bolag

Barn och unga är mer känsliga för kemikalier än vad vuxna är. Det beror på att deras kroppar är under utveckling. Den utveckling som sker hela vägen från befruktat ägg till och med puberteten styrs av hormoner och främmande ämnen som liknar dessa kan störa utvecklingen. En sådan störning under en känslig utvecklingsfas kan resultera i en skada som blir kvar även när exponeringen upphör. Även hjärnan kan påverkas eftersom den inte är fullt utvecklad förrän i 20-årsåldern. Exponering för skadliga ämnen hos barn kan leda till effekter senare i livet, exempelvis fertilitetsproblem och ökad risk för vissa cancerformer. Barn äter, dricker och andas också mer än vuxna i förhållande till sin kroppsvikt. Det gör att deras exponering blir större. Små barn har även ett annat beteende, lever nära golvet och stoppar ofta saker i munnen, vilket gör att de får i sig föroreningar som till exempel är

bundna till dammpartiklar. Tonåringar gör i stor utsträckning egna konsumtionsval och är en viktig målgrupp för information om kloka val. Dessutom är barn och unga viktiga för staden eftersom de är brukare av många av stadens verksamheter.

Allra känsligast är barnet innan det föds. Kroppens funktioner utvecklas under fostertiden. Att skydda gravida kvinnor från exponering är därför minst lika viktigt som att skydda barn. Därför jobbar staden med hållbara arbetsplatser med särskilt fokus på kvinnodominerade kommunala arbetsplatser, där många kvinnor i barnafödande ålder vistas på dagarna.

Flera olika typer av hälsoskadliga ämnen kan finnas i inredning och produkter som vi omger oss med i inomhusmiljön. Eftersom de flesta av oss spenderar minst 90 % av vår tid inomhus är en god inomhusmiljö viktig för oss alla, men särskilt för de känsliga grupperna som beskrivits ovan.

Flera av insatserna som föreslås för kapitlets målgrupper är gemensamma och innebär bland annat att:

- Rensa ut olika lösa material av PVC
- Fasa ut köks- och serveringsutrustning innehållande PFAS och bisfenoler
- Säkerställa god lokalvård med miljömärkta och parfymfria kemiska produkter
- Välj förbrukningsartiklar utan kemikalierisker
- Välj kemikaliesmarta möbler, mattor och textil

Barn och unga

7.1 Utbilda samt genomföra och följa upp åtgärder i förskolor, skolor och fritidshem

Kemikaliecentrum ska i samarbete med berörda verksamheter uppdatera vägledningarna för kemikaliesmarta förskolor respektive grundskolor och fritidshem, och tillsammans sprida dessa. Personalen ska utbildas och åtgärderna ska genomföras och följas upp.

Ansvar: Kemikaliecentrum, stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och SISAB

Medverkande/med stöd av: Förskolenämnden

7.2 Ta fram vägledning för kemikaliesmart gymnasieskola och vuxenutbildning

Kemikaliecentrum och utbildningsnämnden ska ta fram en eller flera vägledningar för gymnasium och yrkesutbildningar i syfte att minska ungdomars exponering för skadliga kemikalier under utbildningen och i sitt kommande yrkesliv. Vägledningarna ska även innehålla fler miljöaspekter.

Ansvar: Kemikaliecentrum

Medverkande/med stöd av: Utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden och SISAB

7.3 Inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar, skolgårdar, lekplatser och parklekar

Fastighetsägare ska i samråd med förskolor och skolor med utomhusgård och med stöd av kemikaliecentrum inventera förekomsten av konstgräs och platsgjutet gummi samt material som misstänks kunna innehålla skadliga kemikalier.

Inventeringen av konstgräs och platsgjutet gummi ska utgöra underlag vid ombyggnad och renovering då naturligare material bör väljas i samråd mellan fastighetsägare och verksamhet.

Ansvar: SISAB, Fastighetsnämnden och övriga berörda fastighetsägare inom staden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden.

Medverkande/med stöd av: Kemikaliecentrum och förskolenämnden

7.4 Sprida kunskap om kemikalier och mikroplaster till stadens ungdomar

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska sprida information till ungdomar med relevanta tips om saker att tänka på för att undvika att exponeras för farliga ämnen via saker som mat, kosmetika, elektronik och kläder mm.

Ansvar: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Medverkande/med stöd av: Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden

Kvinnor i barnafödande ålder

7.5 Genomföra och följa upp åtgärder enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser

Stadens verksamheter ska arbeta enligt vägledningarna för hållbara arbetsplatser – vård och omsorg respektive kontor.

Ansvar: Alla nämnder och bolag

Medverkande/med stöd av: Miljö- och hälsoskyddsnämnden